

ELŐFIZETÉS.

HELYBEN:

Egy évre 28 korona.
Fél évre 14 korona.
Egy negyed évre .. 7 korona.
Egy hónap 3 k. 40 f.

VIDÉKEN:

Egy évre 32 korona.
Fél évre 16 korona.
Egy negyed évre .. 8 korona.
Egy hónap 3 k. 80 f.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült vasutak palotájában.

TELEFON-SZÁM: 57.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvénytársaság.

József főherceg-ut 22. sz.

TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1916.

Főszerkesztő:

Stauber József.

Péntek, november 3.

Előrehaladunk oláh földön.

(Sikeros csatáink Bukovinában. — Az olaszok újabb offenzívája Görznel. — Visszavertünk minden támadást.)

Budapest, november 2. (Hivatalos.) A főhadiszállás jelenti:

Keleti haretér:

Károly főherceg lovassági tábornok hadsereg harcvonala:

A vöröstoronyi szorostól délkeletre lévő területen tovább is előrehaladunk. A Brassótól délre és délkeletre, ellenséges területen harcoló osztrák, magyar és német csapatok román támadásokat visszavertek. Dél-Bukovinában, a Capulterületen sikeres előtéri vállalkozások voltak.

Lipót bajor herceg vezértábornagy hadseregének harcvonala:

Terstyánszky vezérezredes hadseregében küzdő német csapatok, Witonienél (Solotwinskiól délre) kiverték az ellenséget egy erősen elsáncolt állásából, 22 tisztet és 1500 főnyi legénységet, 10 géppuskát, három aknavetőt szállítottunk be.

Olasz haretér:

A görzi grófságban az olaszok új offenzívát indítottak. A 2. és 3. olasz hadsereg, amelyeket a legutóbbi nagy harcok óta friss csapatokkal egészítettek ki, Görztől lefele támadnak. Az első általános támadást, hála csapataink hősiességének, visszavertük. Miután az ellenséges tűz a délelőtti folyamán rendkívül hevességre fokozódott, az ellenséges gyalogság déltájban rohamra indult. A Wippach-völgyben a Vertojbicától keletre emelkedő magaslatokat minden áron el akarták foglalni. Itt a szűk területen harcra vetett hét ellenséges dandárt teljesen visszavertük. A Karszt-tensik északi részén röviddel a délelőtti tizenegy óra után az olasz gyalogság tömegtámadásba kezdett, amely eleinte, szétlőtt állásainkon túl, tért nyert. Csapataink átkaroló ellenlámadással az olaszokat ismét visszavetették, Lokvies azonban az ellenség kezén maradt. Ebben a támadásban nyolc olasz hadosztály vett részt. A fensik déli részén bős támadásokkal szemben összes állásainkat megtartottuk. A tegnapi csatában sikerében kiváló része van a 27. számú karintiai Landwehr-gyalogezrednek és a bevált 32. számú nyugatgalíciai néptelkelő gyalogezrednek. Ezek az ezredek állóhelyben vertek vissza ellenséges támadásokat és a legnagyobb tulerővel szemben is kitartottak. A

A mai Hőfer.

A kört Romániával bezártnak hitték az entente-vadász urak. S geografiailag nincs is ez a feltevés minden igazság híján. A központi hatalmak izolálva, elzártan, saját erejükre utalva folytatják ezt a gigászi küzdelmet, melyhez hasonló nem volt a világon.

Mi, akik benn élünk ezekben a szokatlan dimenzióju időkben, nem is tudjuk mérlegelni azoknak az eseményeknek a súlyát, amelyek rajtunk átviharzanak. Ha egy más plánétának gondolkozni tudó lakói — tökéletes eszközeik segítségével — figyelemmel kísérhetnék a központi hatalmak emberfeletti harciteljesítményeit, bámulattal és csodálattal állapíthatnák meg a küzdelem eredményeit.

A kör bezárva . . . Az angol szellemtől felkorbácsolt gonosz indulatok igyekeztek betömni minden rést, amely e kör területén át a felzárkútláshoz szükséges életelixirt hozzánk bebo-csáthatná. „Egységes támadás minden fronton!” ez most a jelszó.

Tízmillió ellenséges fegyver dördül el egy pillanatban. Megmordul az angol front s mérges gázok felhője száll felénk, a francia erdők minden fája mögül gyilkos golyó röpül, olasz brigantik pergőtüze tombol Trieszt irányában s míg a guzsba kötött görög király hűtlen katonáit csábítják a pokolba, Oroszország is halálrohamra küldi megfáradt, lomha tömegeit. A kör utolsó iva, szaggatott szeletje: Oláhország is hallgat a parancsra: orosz és szerb csapatokkal, francia és japán tisztekkel folzárított seregeit megkísérli még egyszer visszafelé fordítani — az elhagyott, sóvárgott Erdély felé . . .

S történik mindez — egyetlen nap alatt!

Az összetákolt kör minden pontjáról dühös erővel lendült felénk az entente hiábavaló haragja. A Somme, Volhynia, Bukovina, Oláhország s az olasz föld csupa kudarenak a tanui. Az ellenség milliói egy lépést sem tehetnek előre s ha igen: összeomlanak véres veszteségeik között . . .

Egy más csillag lakói, ha látnák az erőnek és energiának azt a megnyilatkozását, amelyről a mai napon a központi hatalmak tanubizony-ságot tettek: csodálkozva állanának meg a központi hatalmak nagysága előtt.

A mai Hőfer jelenti mindezt; jelenti azt, hogy körvadászatra indultak az entente-urak, de elfelejtették azt, hogy mi nem vagyunk — nyulak! (:)

41. és 11. gyalogezred is rászolgált minden dicséretre. Több mint ezer embert elfogtunk, hat géppuskát zsákmányoltunk.

Délkeleti haretér:

Változatlan. Hőfer altábornagy, a vezérkari főnök helyettese. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Tengeri események:

Budapest. November elsején este több tengerészeti repülőrajunk igen sikeresen megtámadta Czuvignanot, San Giorgio di Nogarát, Pierist, Gradot és a monfalconei* Adria műveket. Az említett helyek katonai műtárgyain, vasuti telepein és a gradoi repülőállomás egyik csarnokán számos telitalálatot értek el. Hajóhadparancsnokság.

Rohammal elfoglalt

orosz állások.

(Véresen megghiusult oláh támadások. — Vaux erőd kiürítése és részleges felrobbantása.)

Berlin, november 2. (Hivatalos.) A nagy főhadiszállás jelenti:

Nyugati haretér:

Rupprecht bajor trónörökös vezértábornagy harcvonala:

A Somme északi vidékén a tüzérségi tevékenység részben jelentékenyen kiújult. Courcolettétől északra angol előretörést könnyen visszavertünk. A franciák támadásai a Le-Boufs—rancourt-i szakaszon kisebb előnyökhöz juttatták az ellenséget a Morvától északkeletre és a St. Pierre-Vaast erdő északnyugati szélén. Altlában azonban véresen visszavertük őket. Csapataink a franciák szivós ellenállása dacára Saily északi részén előrenyomultak.

A német trónörökös harcvonala:

A Maastól keletre a tüzharc több ízben nagy hevességre fokozódott. A franciák eddig főleg Vaux erőd ellen intéztek nehéz ágyukból romboló tüzet, amely erődöt csapataink parancsra és anélkül, hogy az ellenség zavarta volna őket, az éj folyamán már kiürítettek és ahol már előzőleg fontos részeket felrobbantottunk.

Keleti haretér:

Lipót bajor herceg vezértábornagy hadserege:

Linsingen tábornok hadserege-nél westfalai és keletfriz csapatok Dittarth vezérőrnagy vezetésével rohammal elfoglalták Witonienét és az attól délre a Stochod balpartjára előre-

tolt orosz állásokat. 60 foglyot hoztunk magunkkal.

Károly főherceg lovassági tábornok arcvonala:

A Kárpátokban sikeres vállalkozások voltak Dornavatrától északra orosz előállások ellen.

Erdélyi hadszíntér:

A keleti harcra vonalon a helyzet változatlan. A románok támadásai Osancon és a predeal szoroson át előrenyomult szövetséges csapatok ellen, nagy veszteségeik mellett meghiúsultak. Nyolc tisztet, 200 főnyi legénységet elfogtunk. A vöröstoronyi szorosról délkeletre, ránk nézve kedvező lefolyású ütközések tovább tartanak.

Balkán hadszíntér:

Mackensen vezértábornagy hadserege portja:

Konstanzát a tenger felől sikertelenül lőtték.

Macedóniai hadszíntér:

A Cerna-könyökben, a Nidzeplaniától északra szerb előretöréseket visszavertünk. A Struma arcvonalon élénk előtéri csatározások. Ludendorff, első főszállásmester. (A miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Tisztelgés

Neuman Adolf bárónál.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A Kőlcsey-Egyesület legutóbb tartott közgyűlése egyhangú lelkesedéssel választotta meg tiszteletbeli tagjának Neuman Adolf bárót. Ma délben nyújtotta át a jegyzőkönyvi kivonatot Fényes Dezső elnök, Bancsák István, Hann Alajos, Kara Győző és Szemere Kálmán egyesületi tagokból álló küldöttség előtt a megválasztottnak.

Fényes Dezső meleg hangon köszöntötte az új tiszteletbeli tagot. Beszédében rámutatott azokra a nagy érdemekre, melyeket Neuman Adolf báró a város gazdasági és kulturális életében kifejtett működésével szerzett és amelyet a háború okozta nyomor enyhítésével fokozott. Megemlítette azokat a kulturális kötelességeket, melyek a mai nehéz időkben a köznevelődési egyesületekre hárulnak s amelyek kötelezettségeknél csak akkor tudnak eleget tenni, ha olyan lelkű emberek támogatják az egyesület törekvéseinek, mint Neuman Adolf báró.

„A maga szerény keretein belül — mondotta Fényes Dezső — a Kőlcsey-Egyesület is iparkodott e téren megtenni kötelességét s jól esik elismernünk, hogy ennek a hazafias, esendős, de nem hatástalan munkának te voltál egyik leghatékonyabb, legbuzgóbb támasza és munkatársa. El lehet rólad is mondani a költővel, hogy mikor megteszed kötelességedet a saját városod iránt, teljesítetted azt egyszermint az egész haza, az egész emberiség iránt is; és éppen azért, ha aggódva kell is arra gondolnunk, hogy lesz-e a jövőben is elég erőnk és képességünk a reánk fokozottabb mértékben váró feladatok teljesítésére, megnyugvás szállja meg a szívünket arra a tudatra, hogy te a jövőben is mellettünk, közöttünk fogsz állani és hogy te, akit az ég és a saját bámulatraméltó szorgalmad abba a helyzetbe juttatott, hogy azon a sok szenvedésen segíteni is képes vagy, a jövőben sem fogod megvonni tőlünk magas intelligenciádnak, európai műveltségédnek támogató erejét.

— Ezt az értékes kulturális tevékenységedet és áldozatkészségedet kívánta elismerni a Kőlcsey-Egyesület, midőn legutóbb tartott közgyűlésen téged egyhangú lelkesedéssel az egyesület tiszteletbeli tagjává választott.”

Neuman Adolf báró meghatottan köszönte meg a megjelent küldöttségnek a megtiszteltetést. Tudja, ugymond, hogy a gyakorlati em-

bert érte e kitüntetés, aki eddig nem rendelkezett azzal az idővel, amelyet lelke szerint a Kőlcsey-Egyesület működésének szánni óhajtott, igéri azonban, hogy most, amikor élete körülményei megváltoznak, több időt és figyelmet szentelhet az egyesület törekvéseinek és mindenkor és mindenhol támogatója és szószólója lesz a Kőlcsey-Egyesületnek.

Arad püspöke

Mangra Vazulhoz.

Az aradi román püspöki aulából küldték az Aradi Közlöny szerkesztőségéhez ezt a beszédet, amelyet Papp I. János aradi püspök Mangra Vazul metropolitának beiktatása alkalmával tartott. A beszédet itt közöljük:

Magasztaltassál az egeknek felette óh Isten! Mind az egész földön legyen a Te dicsőséged!

(56. zsoltár, 6. vers.)

Nagyméltóságú Érsek Metropolisz Ur! Tisztelt metropoliai konzistoriumi tagok! Fenti zsoltárnak eléneklésével örömjongott egykoron Dávid próféta és császár dicsőítvén az Istent szíve örömeiben, hogy méltóvá tette őt az üldözött Saul dühének megszelídítésére, aki életére tört.

Szentegyházunk szertartásában bevezetett ezen dicsőítő éneket, az, 6 oltáránál szolgáló lelkészek is zengik nem csak minden vasár és ünnepnapokon, nem csak nagy és kisünnep alkalmával, hanem valamennyi az évfolyamán tartott nagymise alkalmával is s teszik ezt látható hálaadásunknak jeléül, hogy a papi szentséggel megajándékoztattak s így az Ur igéjének hirdetésére és a szentségek kiszolgáltatására való joggal és hatalommal kapcsolatban azon jog és hatalommal megajándékoztattak, hogy, miként Szent Gergely mondja: — *Ők az Ur oltáránál misézvén az angyalokkal dicsőítő énekeket zengenek és Kiszűssal magasztalják az oltárra hozott kegyadományokat*, s a leoldási és feloldási jog és hatalommal is megajándékoztatták, hogy az ég és föld között az ember és Isten között közvetítőül szerepeljenek.

Ezen himnuszt zenditettem meg én is a mai szent misén és ugyancsak esem himnusszal.

— „Magasztaltassál stb. stb.” kezdem meg mostani beszédemet.

És teszem ezt azon indoknál fogva, mert aligha találnék egy megfelelőbb himnuszt arra, hogy rámutassak azon analogiára, mely a szomszéd államnak a központi hatalmak s így államunk ellen való ellenséges indulata és Saulnak Dávid elleni ellenséges magatartása között van. Mert hogyha Dávidnak volt indító oka öröme és vigaszra, mikor az üldözött Saul haragját meglőhasztotta, örvendzési okunk van nekünk is, államunknak, a központi hatalmakkal együtt, hogy Isten segédelmével leapasztottuk a szomszéd állam dühét, mely féktelen merészséggel és meglepő ellenségeskedéssel háborút indított államunk ellen és ennélfogva ellenünk is. És ilyen módon örvendzési motívumunk van, hogy fegyvereink diadalmas ténye által mélyen megrendült lelki nyugalmunknak egyensúlyát visszanyertük, miáltal részeseivé váltunk ezen nagy és fontos nap örömeinek, melyet az Ur rendelt, hogy örvendjünk és vigadjunk és részeseivé váljunk ama örömnél, hogy teljesítsük azon szertartást, a melynek elvégzése céljából egybegyűltünk.

A tegnapi vecsernyén alkalmatok volt hallani és megérteni, hogy az egyház nemzeti kongresszus szavazata alapján, amelyet a püspöki zsinat helyesnek talált és O felségéi. Fe-

rene József legkegyelmesebb apostoli királyunk megerősített, mai egybejövételünknek célja Ő excellenciája, Istentől szeretett Mangra Vazulnak főpappá szentelése és az erdélyi érseki, meg a magyarországi és erdélyi gör. keleti román metropoliai székbe való ünnepélyes beiktatása.

Nagyméltóságú Metropolisz ur! Ez által az előirt szertartással az erdélyi érseki és a magyarországi és erdélyi görög keleti román metropoliai székbe beiktatottak nyilvánítlak. Habár ez a szék nem a tulajdonképeni érseki és metropoliai szék, hanem ennek csak symboluma, mindazonáltal véglegesen beiktatott, nyilvánítlak és ennélfogva ezen beiktatás tökéletesen megfelel annak a célnak, hogy addig is, míg az előbbeni rend helyre áll s míg lehetséges lesz az érsekség és a metropolisz központjába helyezkedned, megkezdhesd főpásztori működésedet.

Főlslegesnek tartom főlemlíteni egyházunk papsága és hívei legfelsőbb képviselő részéről, valamint öfelségének, legkegyelmesebb urunk, királyunk legmagasabb bizalma részéről kitüntetett magas állással összekapcsolt jogokat és kötelességeket. Főlslegesnek tartom ezeknek hangsúlyozását, mert ezek a Nagyméltóságod által előttünk és a szent oltár színe előtt tett hitvallási cselekményben befoglaltatnak. Két mozzanatot azonban felemlítetek és pedig először azt, hogy mindezeket tekintsd bizonyítékul Szt. Pál apostol ama szavainak: *„Akik Istent szeretik, azoknak minden dolga jóra fordul”* és másodsor, hogy a nyájad gondozása és védelmezése végett átadott botodnak simasága dacára, az élet ösvényei mégis göröngyösek lehetnek; és dacára annak, hogy a személyed színe körül kialakuló fényáramlatnak meg van a maga sajátos tündöklése, melyet talán irigyelnek is, de ne téveszd el szem elől, hogy a mai nappal vállaidra elvállalt s nehezedett terhek sokkal nehezebbek, mint a fényáramlat csillogása. Ezen súly pedig természetes következménye azon helyzetnek, melyet átélünk és ama tevékenységnek, melyet kifejtened kell, hogy összekapcsold az egyház érdekeit az államával és az államait nemzeti egyházunk érdekeivel, céljainak elérésére.

Ezen nehézségek ne csüggeszenek téged, valamint minket sem csüggesztenek, mert elég hányatott 44 éves nyilvános életed az egyház és politika terén, meg fogja jelölni az utat és az eszközöket, melyek segítségével a mai nappal megkezdett magasztos hivatásodat teljesítheted.

Mi, mint polgárok s mint egyház is az államban élünk, mint ilyen, szabad egyház vagyunk, szabad egyház pedig csak szabad államban lehetséges.

Jó augurnak tartom beiktatásodnak a mai napon való ünneplését, ama boldog összeesésért, hogy ezen beiktatás épen magvető vasárnapján történt és a mai nap szent evangéliumából tanulságot fogsz venni arra, hogy akként készítsd elő a talajt, hogy az összes magvak termékeny földre essenek, hogy meghozhassák a várt bő termést.

Mindezek után kérem a mindenható Ur-istent, hogy ajándékozzon meg téged hosszú élettel, teljes egészséggel, erővel és képességgel, Salamon bölcsességével és Jób jámborságával, hogy megvalósíthasd egészséges eszméidet és hozzád fűzött reményeinket, tehát, hogy egyházunk hajóját kormányozd, veszély nélkül vezetvén a Scylla és Charybdis Isten dicsőségére, nemzeti egyházunk javára és államunk megerősítésére, amelynek hű fia és polgárai vagyunk és akarunk is maradni.

Bojkottálják a radikális szocialisták a „Vorwärts“-t.

— Távirati tudósítás. —

A berlini szociáldemokrata választókerületnek szövetsége 358 kiküldött jelenlétében, továbbá a központi előjáróság képviselőinek részvételével, végül pedig a Vorwärts című pártlap vezérő bizottságának bevonásával ülést tartottak, amelyre meghívták a pártvezetőségnek egyik tagját és a párthoz tartozó néhány birodalom gyűlési képviselőt is. Az ülés napirendjén a pártlap ügye állott. A nagy német szociáldemokrata pártban ugyanis a lap politikai magatartása miatt régóta nézeteltérések vannak és amint maga a párt a háború folyamán két részre szakadt és pedig egy olyan frakcióra, amely a kormányt a legerősebb eszközökkel támadja és egy olyan árnyalatra, amely a háború folytatása és a háborús célok elérése szempontjából a kormányhoz közelebb áll, úgy a pártlap magatartása is egyik táborban helyeslésre talál, míg a másik azzal teljesen elégedetlen.

Az ülésen Hoffmann Adolf elnök, a szociáldemokrata tartománygyűlési képviselő ismertette a helyzetet. Beszédében oda konkludált, hogy a radikális irányzatú tábornak a pártlappal szakítania kell és a gyűlésnek el kell határoznia, hogy felszólítja a pártvezetőséget, hogy a Vorwärts irányítására eddig kiadott rendelkezését vonja vissza, vagy ha nem, akkor az elvtársak szüntessék be a lapra történő előfizetéseket. Ha ez az eset állna be, akkor a párttagok külföldi ellenzéki pártlapokat járassanak, vagy pedig röpiratokkal és más ilyen nemű eszközökkel kárpótolják őket a pártlapért.

A teltóvi választókerület kiküldöttei ezeket a javaslatokat erőteljesen tartották és azt kívánták, hogy a pártlap bojkottját határozza el az ülés és ha ez megtörtént, akkor azonnal egy új pártlap alakítását határozzák el. Követelték továbbá azt is, hogy a párttagok szüntessék be a pártvezetőség részére fizetendő járulékokat is.

Vita indult meg afelett, hogy a gyűlés melyik indítványt fogadja el. Ledebour és Haase birodalmi gyűlési képviselők a hivatalos részről benyújtott határozati javaslatok elfogadását kérték, mert végeredményben ez is a pártlap bojkottjára vezetne, mert ha valaki nem fizet elő a lapra, akkor természetes, hogy a kiadóhivatal anélkül szállítást beszünteti. A jelenlévők többsége elvetette a teltóviak javaslatát és elfogadta 212 szóval, hogy az előfizetéseket a lapra beszüntetik. Együttal 257 szóval elfogadtak egy olyan javaslatot is, amely a lap szerkesztőségének a gyűlés bizalmát fejezi ki az eddigi működésért és tudomására adja, hogy a párttagok meg vannak győződve arról, hogy a lap csak azért vett olyan irányt, amely a nagy munkástömegeknek nem tesz jó, mert a párt vezetősége illetéktelen befolyást gyakorol a szerkesztőségre és a párt politikai magatartását a saját politikai céljaira megfelelően az egyenes útról letérítette.

A gyűlés végül kiküldött egy bizottságot, amelyet felhatalmazott arra, hogy a lapra vonatkozó minden kérdéseket tárgyalja és hajtsa végre.

Waux erőd kiürítésének oka és jelentősége.

(Téli csata a Somme mellett.)

— Távirati tudósítás. —

A Lokalanzeiger a Waux-erőd önként történt feladásáról a következőket írja: Waux-erődnek a vezérkar jelentésében közölt kiürítése nem lep meg minket. November 1-én este illetékes katonai helyről közölték velünk, hogy az erődöt 1-ről 2-ára virradó éjjel tervszerűen kiürítették. Ezzel a vállalkozás önkéntes volta minden kétséget kizáróan meg van állapítva. A kiürítés katonai gyakorlati okai egészen világosak. Douaumont és Waux-erőd a Verdunért való küzdelemben mindaddig fontos szerepet játszottak, amíg teljes harcú értékükkel, mint erődök francia kézben voltak. Verdun várának megbénítása végett tehát ártalmatlanná kellett ezeket tenni, ami meg is történt. Mindkét erőd meg van fosztva a harcú eszközöktől és a legnagyobb részt el van pusztítva. Ily körülmények között birtokunkban kitűnő célpontokat alkottak a francia tüzérség számára. Miután az a terület, amelyen Douaumont erőd fekszik, francia kézbe ment át, Waux erőd megmaradt jelentősége nem teszi többé megokolttá, hogy e terület rész megtartásáért nagy áldozatokat hozunk. Azonkívül a Waux mel-

letti terület alkalmatlan a nyugati és déli irányban való védelemre. Körülbelül ezek az okai az erőd feladásának és annak, hogy kevésbé kiemelkedő ellenséges tüzérségi tűznek kitett kedvezőbb vonalra vonultak a német csapatok. Csupán azt a tényt akarjuk ezzel megállapítani, hogy a vállalkozás hamis értékelését elkerüljük és a franciáknak a győzelmen való előrelátható ujjongását a kellő értékére leszállítsuk.

A Daily Mail haditudósítója a Somme melletti harcokról a következőket írja: Losvouis környékén voltak a legsúlyosabb harcok, az angolok tisztjeik parancsára mocsaras terepen igyekeznek előrenyomulni. A harcok hevessége itt óráról-órára növekszik. A közelharcok rettenetesen véresek, közben hatalmas vihar dühöng, úgy, hogy az esőt a hideg szél jéggé pancélozza a katonákon. A harcolók alig mozoghatnak a hidegtől. Ez az idei első téli csata a Somme mentén, melynek sikertelenségét a tudósító a fentiekkel igyekszik mentetni.

A berlini lapok tudósításokat közölnek ama tengeraltjárók személyzetének elbeszélései

alapján, melyek nemrég tértek vissza az Északi jéges tengeren végzett vállalkozásaik után. Az egyik tudósítás a következőket mondja: Végtelemül nehéz volt az elsüllyesztett hajók személyzetét átvinnünk, azonban még nehezebb volt őket a partra tenni, mert a partok mentén nagyon ritkán lehet emberlaktá helyet találni és igen gyakran megtörtént, hogy egyes elsüllyesztett hajó legénységét napokig kellett hajónkon vinnünk, míg valahol letehetjük őket. A norvég hajók személyzetét — egy ízben huszonkét embert vittünk magunkkal a tengeraltjárón napokon keresztül — kedves és rokonszenves bajtársaknak ismertük meg. Epen ellenkező hatást tettek reánk az angol hajók személyzetei. Ezek a legkülönbélebb népeknek sőpredékei. Angol hajókon nemcsak színes angol matrózok, hanem fehérek is szolgálnak, de olyanok, melyek az emberiség legalacsonyabb fokán állanak.

Aradon is rekvirálják a sertéseket.

(A közönség alaptalan rémítgetése.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Néhány nap óta fűgőn járnak be a várost az aradi fertálymesterek, akik alatt a rendőrmesterek értendők. A fertálymesterek az egész város területén összeírják a sertéseket. Hogy mi szándékuk van vele, azt egyelőre nem árulják el, azonban némelyikük valószínűleg megrémíti a háború miatt különben is ijedős polgárságot. Egy-egy fertálymester olyan kijelentést tesz, hogy a hizó sertéseket, mihelyt azok elérik a 100 kilogrammot, le kell vágni. Így parancsolja ezt a magasabb tudomány. E képtelen hirre vonatkozólag kérdést intéztünk Green Nándor rendőrfőkapitányhoz, aki a következő kijelentést tette:

— A rendőrmesterek tényleg összeírják Aradon a sertésállományt, mint ahogy ország-szerint megtörténik most azok összeírása. Senki sem adott azonban nekik olyan utasítást, hogy arra buzdítsák a lakosságot, hogy a 100 kilogramm súlyú sertéseket öljkék le. Ilyen ésszerűtlen parancs tőlünk nem került ki. Ha ugyanis a 100 kilogramm aluli sertéseket levágják, akkor nem lesz zsir az országban, ezt pedig egyetlen hatóság sem akarja elérni. Azonnal meg fogom állapíttatni, vajon tényleg tettek-e a fertálymesterek ilyen kijelentést, amit őszintén szólva, nem hiszek.

A sertések összeírására vonatkozólag kompetens helyen érdeklődtünk és azt a felvilágosítást kaptuk, hogy a sertésszámlálás a hizó állatok rekvirálásával függ össze. A magyargazdaszövetség helyiségében ugyanis megalakult a hadi sertés átvévi bizottság, amelynek az a feladata, hogy a sertéseket a hadsereg számára lefoglalja. Természetesen az ország valamennyi sertését nem fogják lefoglalni, hanem a polgári lakosság számára is hagynak bizonyos mennyiséget. Arról értesülünk, hogy családonként legfeljebb négy sertést engedélyeznek a polgárság számára. Ha ez az intézkedés megfelel a valóságnak, akkor nem éri el vele a rekviráló bizottság azt a célt, hogy a hadsereg számára minél több sertés gyűljön össze. A falusi kis gazdaságokban található 30—40 darab sertést ugyanis úgy fogják bejelenteni, hogy az nem egy, hanem négy család számára hizik. A sertéseket ugyanis felosztják a familia legtávolabbi tagjai között is és akkor nem teheti rá azokra kezét a rekviráló bizottság. Epen ezért a hatóságnak a legszigorúbban kell ellenőrizni, vajon egy-egy családban a háború előtt is szoktak-e olyan nagy mennyiségű sertést hizlalni, mint most? A hizók lefoglalását ugyanis fontos katonai érdekek teszik szükségessé és épen ezért teljesen indokolt az intézkedés kijátszásának legszigorúbb megtorlása. Egyébként az aradi és a környékbeli nagyobb sertés-telepek állományát a hadsereg már lefoglalta, de hivatalos céljából meghagyta a vállalatoknál és a szükséges tengeriről a katonaság gondoskodik.

IRODALOM ES MUVESZET.

Színházi műsor:

Pénteken: Csoda csók, operett-ujdonság második. (B. bérlet.)

Szombaton délután fél négy órakor, fél helyárral ifjúsági és népies előadás: Fészek a viharban, vigjáték.

Este nyolc órakor rendes helyárral: Csoda csók, operett. (C. bérlet.)

A csodacsók.

Operett 3 felvonásban: Irta: Leon Viktor, fordította: Szenes Béla. Zenéjét szerzte: Strausz Oszkár.

Valami poétikus hasonlatot szeretnék keresni, amellyel jelezzem és leplezzem ennek az operettnek a ríktó gyengeségét. Tessenek elképzelni egy elszáradt fát, amelyre papiros lombokat, üveg virágokat s viasz-gyümölcsöket rakott kertésze, hogy az a fa előfának lássék. Ilyen Potemkin fa ez az operett. Ugyan vissza kell nyulnom emlékezetembe, hogy ehhez hasonló száraz cselekvényű, vértelen, ötlettelen operettszöveget találjak. Még keresve sincs ebben egy jóízű mondat. Ami a zenéjét illeti — adassék tisztelet Strausz Oszkárnak — itt bizony elszunyókált olykor-olykor. Lehet egyébként, hogy a szöveg nem nagyon inspirálta, a lényeg azonban az, hogy ez a muzsika tele van elnagyolt részletekkel s a legkevésbé sem — Strausz zene. Nem mondjuk azonban, hogy egy-egy pillanatra fel nem villan a nagy zenei tudásnak és intelligenciának egy-egy sugára, de aztán ismét sötét lesz s laposan, unalmasan pörögnek egymásután a dallamosság nélküli ütemek. Az ugynevezett: Zauberalz, az operett slágere, a híres: csodacsók keringő pedig nem egyéb, mint egy nehéz ütemű izzadtszagu, kinnal stilizált zenedarab.

Öszintén sajnáltuk azt a sok jóakaratot, fáradságos törekvést, amelyet derék színészgárdánk ennek a darabnak a betanulására fordított. A mi kedves, jó, hangulatos, vagy kacagásra ingerlő volt a darabban: azt nekik köszönhetjük. Még szerencse volt, hogy Z. Váradi Margitnak jutottak azok az énekpartik, amelyekben van egy kis fény, szín és dallamosság. A művészgyönyörű hangja ilyenkor csillogott s trillái, mint a dus színű pillangók szálltak a fényben. A Rónával előadott duettjei voltak a legértékesebb zenei momentumok a darabban. Az első felvonásban a zenekarban felecsattant egy zárt formában megírt friss ütemű táncdal. Figyelve néztünk a színpadra, s hirtelen nem tudtuk, hogyan került ez a felüldítő villamosság a sok-sok próza közé. Homályosan éreztük, hogy ez a táncdal aligha nem — betét! Aminthogy így is volt. Ezt a rendkívül ügyes, csupa dallam tánczenét: Zerkovitz Rudolf írta. Igazi Zerkovitz zene ez: fülbemászó, kedves és ötletes. Járai Böske énekelte és táncolta el ezt a bájos dalt minden dícséretre érdemesen, különösen táncával aratott zajos sikert. Toaletti is szépek, divatosak és izlésesek voltak. A szívkirályt, a hódító zeneszerzőt Járai Sándor játszotta. Szépen énekelte, de a Zauberalzról se énekelhetett ki szenzációs sikert, Járai Böskevel lejett táncait azonban meg kellett ismételnie. Azt hisszük: a legtöbb szenvedést Győző élte át. Először egy ötven éves öreg urat kellett játszania, másodszor ebből az alakból még az őshumora sem tudott egy jóízű nevetést kicsi-holni. Egy kis menyasszony szerepében Kiffer Lujza széleskedett és énekel apró áriákat, néha a zenekar kíséretében. A kis szerepekben: Blidar Vali, Tomai Masa, Kertész Dezső voltak jók. Feltűnt egy komor nyik szerepében Lonkei Györgynek nem közönséges színjátás

képessége. A zenekar és vezetője mindent megtett, amit tehetett. A közönség hangulatát azonban nem rontotta el a rossz darab, sokat tapsolt, különösen mikor vége volt a felvonásoknak és a zenekarból tucatszámra adták fel a virágcsokrokat a szereplő művésznőknek.

(Z. A.)

* **A Wiener konzertwereln és Löwe Aradon** a magas költségek miatt beláthatatlan időkig nem fog játszhatni. Ellenben novemberi budapesti műsoruk egyik legszebb számát, Beethoven első szimfóniáját az aradi filharmonikusok fogják nov. 4-én, vasárnap este a *menekültek javára* rendezendő hangversenyükön előadni. Minthogy a többi szám is mind igen hatásos, azért a jegyek iránt is szokatlan az érdeklődés az előadó Scherhág cégnél.

* **A szinkáz hírel.** Ifjúsági és népies előadás. Szombaton délután fél 4 órakor tartja a társulat az ideán az első ifjúsági és népies előadását. Színpadra kerül „Fészek a viharban”. Kitűnő vigjáték, a főszerepben Harsányi Margit, Kiss, Deli, Kiffer L., Kertész, Várnai stb. *Vasárnapi előadások.* Vasárnap délután fél 4 órakor mérsékelt helyárral Lehár kitűnő operettje, a „Tökéletes asszony” kerül színpadra, melyet most elevenített fel a társulat új betanulással, a címszerepben Horváth Micivel, a többi vezető szerepeket Járai B., Győző, Járai S., Róna és Herold játsszák. Este 8 órakor rendes helyárral a „Csoda-csók nagy sikert aratott operett-ujdonságnak lesz a harmadik előadása a vezető főszerepekben Z. Váradi Margit, Járai B., Győző, Járai S., Róna, Kertész stb.

* **Hangverseny Lippán a rokkant és beteg katonák javára.** A lippai vöröskereszt kiegészítő kórházban lévő sebesült és beteg katonák karácsonyi ajándékainak beszerzésére október 31-én magas művészi nivón álló hangversenyt rendezett a katonai hatóság, amelyet ebben a törekvésében a lippai társadalom a legmelegebben támogatott. A nagy élvezetet nyújtó és anyagilag is fényesen sikerült koncert minden egyes száma igen nagy tetszéssel találkozott és különösen melegen tüntetett a közönség mainpruggi Weisz Ferenéné, Weisz Ferenc tábornok felesége mellett, valamint *Oehm* alezredessel szemben juttatta kifejezésre elismerését, mert ők ketten követték el mindent, hogy valóságos társadalmi eseményé válják ez a művészi est és a nemes hadijótkony célra is tetemes összeg jusson. A műsor a következő volt: 1. Wagner: Lohengrin ábránd, előadta a katonai zenekar. 2. Grieg: Im Kahne. Mozart: Aria Figaróból, énekelte Weisz Erzsike, zongorán kísérte *Oehm* alezredes. 3. Günther Walling: Peter von Arbuez, szavaltta mainpruggi Weisz Ferenéné. 4. Grieg: Peer Gynt Suite, zongorán négykézre játszották *Mairovitz* Adollné, *Oehm* alezredes. 5. Tánccok, előadta *Aussterweil* Annuska. 6. Grieg: Ich liebe Dich. Thomas: Aria Mignonból, énekelte Weisz Erzsike, zongorán kísérte *Oehm* alezredes. 7. Zilahi költemények, szavaltta *Reusz* önkéntes. 8. Magyar népdal-egyveleg, Bördal, énekelte a tiszti iskola férfikara.

* **Bárd-féle Karácsonyi Album** cím alatt mint minden esztendőben, úgy az idei karácsonyra is egy díszes Albumban összegyűjtve, jelenteti meg a Bárd Ferenc és Testvére közismert zenemű kiadó cég a folyó évben népszerűsége jutott kedvelt zeneműveket. Benne lesz az Albumban minden, ami új, szép és értékes, „Hároin a kislány”, „Csodacsók”, „Négy a kislány”, „A császárné”, „A csillagkutató” operettek, továbbá Erkel „Névtelen hősök” operájából 1-1 szép szám, azonkívül Nyitányok, Meledramák és a most népszerű táncok, koplék, kavaré-dalok, magyar dalok, magyar ábrándok és más zongora darabok, valamennyi zongorára, részben pedig ének és zongorára. Az album, tekintve, hogy a 100 oldal tartal-

mazó kötetben foglalt zeneművek értéke egyenként vásárolva 90 korona értékét képvisel, míg így együtt az egész Karácsonyi Album 4 korona, díszkötésben pedig 6 korona. Az eredeti Bárd-féle Karácsonyi Albumra a kiadó cég csakis november végéig fogad el megrendeléseket, mivel ez csak annyi példányban lesz előállítva, ahány megrendelés arra november 1-ig Budapestre a cég Kossuth Lajos-utca 4. sz. alatti kiadóhivatalához beérkezik.

* **Az amerikai nagynéni.** (Nordisk műsor az Urániában.) Egy rendkívül kedves és mulattató bohózat kerül ma bemutatásra a színházban. Mindenki ismeri ezt a régi, de örökké új, friss, vigjátékot mely már bejárta az egész világot és a magyar színpadon is dicsőséget aratott. Amit a színpad nem tudott megcsinálni, hogy az eseményeket teljesen nyomon követi és a helyzeteket végletekig kihasználja, azt megtudja csinálni a mozi és ebben a filmben az Oliver gyár meg is csinálta. A híres bohózat így emelkedett értékben különösen azáltal, hogy elsőrangú színészek alakítják. A főszerepeket Resl Orla és Guidó Tischer, a kik mindketten ismeretesek a mozikközönsége előtt. — A vigjáték mellett egy másik Nordisk szenzációt is hoz a színház „Beszélő szemek” címen, mely kép csak a legutóbbi napokban viharos sikert aratott Budapesten. Detektív kép ez a maga igazi művészi kivitelében és kétségtelenül nagy sikere lesz nálunk is. — *Bogdan Stimoff*, O felsége a bolgár cár filme, mely mindenütt diadallal járta be a művelt világot, legközelebb az Urániában. 5

* **A nábob felesége — az Apollóban.** (Az aradi közönség féltöközött kíváncsisága előzi meg „A nábob felesége”-nek pénteki premierjét. Ez a nagyszerű film, önmagának volt a reklámja, amikor hetekkel ezelőtt véletlen folytán egy napra Aradra került s az Apolló levetítette. Azok siettek először jegyet váltani maguknak a pénteki premierre, akik annak idején végignézték ezt a csodásan hangulatos s mélységesen drámai képet, mert ők tudják a legjobban, hogy a kinematográfia milyen drága kincse rejlik ebben a filmben. A pazar fényvel és gazdag színhatással kiállított dráma cselekménye egy előkelő angol uri család boldogtalanságát öleli föl. Büntetlenül lesz büntetés a nábob felesége. Régi udvarlójának vad szenvedélye kergeti a veszélybe, amelytől hosszú ideig nem tud szabadulni. Keserves vergődés után kerül ki az asszony ártatlansága s megbékült lélekkel tér vissza elhagyott otthonába férjéhez s gyermekéhez. A színészek magával ragadó játékán az élet bus zenéje szólal meg s szívünkhez szól minden egyes hangja. Az ember szíve szinte megkönnyebbül, amikor a sötét felhők elvonulnak s a szerencsétlen asszony fölött újra felragyog boldogságának napsugara. Mint fentebb említettük, a pénteki premierre nagyon sok előjegyzés történt, ezért az igazgatóság ezúton figyelmezteti a publikumot, hogy akinek még nincs jegye, az lehetőség az 5 és 7 óras előadásra készüljön. 3

* **Az aradi zenekonzervatóriumban** *Eiselt* Emma urhölgy, a prágai orsz. zeneakadémian képezített énektanárnő a tanítást megkezdette.

VAROS ES MEGYE.

Sorrendje az Arad sz. kir. város törvényhatósági bizottságának 1916. évi november hó 8-án délután 4 órakor tartandó rendes havi közgyűlésben tárgyalás alá kerülő ügydaraboknak. 1. Polgármester havi jelentése. 2. A Maria automobilgyár r.-t. felebbezése a tanács 27085—1916. sz. véghatározata ellen a gyár élelmezési üzlet élelmeikkeinek ára tárgyában. 3. Bing Hugó törvényhatósági bizottsági tag felebbezése a tanács 26494—1916. sz. a. kelt azon határozata ellen, melylyel a városi sertésekből 10 darabot a Tanítók Otthonának átengedett. 4. A közlelmezési bizottság előterjesztése a sacharin szabad forgalombahozatala tárgyában. 5. Aulricht Miksa fakereskedő kérelme a fetelep céljait szolgáló terület bérletének meghosszabbítása iránt. 6. *Mairovitz* Emil kérelme építési kötelezettségi terminusának meghosszabbítása iránt. 7. A tiszti ügyészség előterjesztése a Fülöp Samuel terhére nyilván tartott bértöbblet leírása iránt.

Siránkozik az entente.

(Csalódás Ferenc József katonájában.)

— Távirati tudósítás. —

Az olasz és a francia lapok a hadviselés egységessé tételének feltétlen szükségességét hangoztatják. A Secolo Párisból arról értesül, hogy Páris, London és Pétervár között a napokban tárgyalások folytak aziránt, hogy az entente hatalmak vezérkarai Párisban nagy haditanácsra üljenek össze, amelyen főleg az egységes fővezérlét kérdését tárgyalnák meg és megszerveznék az entente legfőbb katonai és diplomáciai tanácsát. Az olasz lapok azt hangoztatják, hogy a multkori párisi haditanács óta az egységes front és az egységes vezetés megvalósítása érdekében állandóan történtek kísérletek, de teljesen eredménytelenül és a jelenben sincs kilátás a helyzet megjavítására.

Rendkívül érdekesek és nagyon figyelemreméltóak azok a bírálatok, amelyek egyes újabb sikerünk után az entente lapjaiban megjelentek. Alább két francia lap bírálatát közöljük, amely tele van szemrehányásokkal az entente katonai vezetősége iránt és a sorok közt nagyon is kiolvasható az a megdöbbenés, amelyet a románokkal szemben elért sikerünk az entente körében okozott. Az Action Française a minap például ezt írta:

Nem tagadható, hogy nagyon túloztunk, amikor az ellenség szétmorzsolásáról beszélünk. Olyan népek, amely Flandriától a Vogézekig és a Pripettől egészen Orsovaig harcol, bizonyára alig van hiánya emberben és a fentartásához szükséges más eszközben. Ausztria és Magyarország gyöngeségére is a kelletténél jobban számítottunk. A Revue de Paris már a mult évben kiokoskodta, hogy Ferenc Józsefnek — ha tudnillik összeszámítjuk a jelentett veszteségeket — egyetlen egy katonája sincs többé. Néhány hónappal ezelőtt aztán azt jóslták, hogy minden órában lehet várni Haliés, Kovel és Lemberg elesését. Mindennek a mesének egyetlen eredménye az lett, hogy ma már senki se hisz az ujságoknak. A francia sajtó mentségére persze meg kell mondanunk, hogy a sajtónak azokkal a közleményekkel kell dolgoznia, amelyeket rendelkezésére bocsátanak. Nem, az ellenség még nem merült ki és mi sem értünk még el áldozataink végéhez.

Másnap ugyancsak az említett francia lapban a következő lemondással tett sorok jelentek meg:

A német lobogó most már ott lóg a rómaiak régi Tomi-ján, a románok első kikötőjén. Annak idején nagyon sokat írtunk arról, hogy milyen különösen okoskodik a német birodalmi kancellár, amikor a haditérképről beszél, de most mégis be kell ismernünk, hogy a látszat a birodalmi kancellár mellett van és hogy szenvedésünknek nincs még vége.

Nem érdektelen a Temps egyik legutóbbi számának vezércikke sem, amely a többi közt ezt mondja:

Donamont visszafoglalása minden francia szívben mély örömet kelt. Pényes győzelmünknek, bár ha csak hét kilométeres frontra szorítódik, a határon túl is visszhangja lesz, mert tetterönket bizonyítja és a német hatalmat fenyegeti. A harcér ellentétes végéről szóló hírek kevésbé örvendetesek: Tegnap Konstanza elveszte, ma pedig a hars Predeáltól északra-

Hindenburg a Kárpátokban úgy, mint a Duna mellett megerősíti nyomását. Célja a hegység és a folyó, amelynek elfoglalására mindent megtesz. Ha megvalósítja, nagyon nagy sikere lenne. Reméljük, hogy nem sikerül. A németek a Kárpátokban és Dobrudzában olyan stratégiai akcióképességet mutattak, amelyet nem lehet tagadni és amelyet inkább tanulmányozni kellene, hogy tanuljunk belőle. A stratégia nem lehet pusztán hadiművészet, hanem ki kell terjednie egyszersmind a politikára és a háboru egész vezetésére. Ez a vezetés ellenségeinknek könnyebb, mint nekünk, de a nehézségnek csak fokoznia kell tetterönket. A keleten lefolyó események azt bizonyítják, hogy a mi oldalunkon még most sem olyan a háboru vezetése, mint aminőnek lennie kellene. Az egységesség beszédben és tanácskozásban mutatkozik, de tettben nem vehető észre. Inkább a papiroson van meg. A háboru harmadik évének az eredmények évének kell lennie. Vajon keleti politikánkat áthatja-e az összetartozás és a valóság lelke, amelyet az a párbaj követel, amelyet mi vallunk? Nyilván nem! Ki a hibás? Nem akarjuk kutatni. Erre még nagyon korai, vagy már kései az idő. Ezért vagy azért a hibáért az egyik, vagy a másik hatalom inkább felelős? Hallgassunk erről: a baj megtörtént. De szemébe kell néznünk, ha ismét jóvá akarjuk tenni. Az a kérdés, amelyre a legutóbbi balsikerek visszavezetendők, a háboru vezetésének kérdése. Ezt a vezetést meg kell teremtenünk. A beszéd és a habozás órája elmúlt: a népek, amelyek verekszenek, tetteket várnak.

Királygyilkos hazárdjátékos

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Midőn Karagyorgyevits Péter 1903. június havában a vérrel beszennyezett szerb trónt elfoglalta, nemesak teljesen vagyontalan volt, hanem amellet egészen elis adósodott. Temesvárott magas életkorban elhunyt atyja után négyen örökölték. Két fiu és két leány. A Péternek jutott örökség legnagyobb része már régen eluszott, még mielőtt ő azt egészben kezéhez kaphatná volna. A vagyon roncsai a szerb ujságok kasszáiba vándoroltak, miután már Péter ebben az időben sokba kerülő cikkekkal és röpiratokkal árasztotta el Szerbiát. E cikkek és röpiratok mind az Obrenovics-dinasztiát támadták.

Száműzetésének utolsó éveiben, Genfben, orosz kegyelempénzből kellett élnie. S hogy a Sándor király elleni összeesküvést megszervezze, majd a király meggyilkolását keresztülvigye és megvalósítsa, a trónkövetelőnek egy közismert uzsorához, a belgrádi pénzemberhez, Nikola Hadzi Thomához kellett fordulnia, aki korábban nem egészen tiszta politikai pénzügyletekkel nagyon sok pénzt szerzett.

Linzben a „Vörös rákhoz” címzett hotel egyik szobájában kötötte meg Péter 1903. január havában a királygyilkosságot finanszírozó pénzügyletet. A kiállított adóslevelek szerint a trónra lépés után három hónap mulva kellett azokat beváltani. Egy negyedmillió frankra rugtak Sándor király s Draga királynő meggyilkolásának költségei. Hadzi Thomától Karagyorgyevits Péter ekkor négyszázezer frankot kapott. De vállalkozásának keresztülviteléhez s a király lett kalamajka szükség-

leteinek fedezésére legalább egy millió frankra volt ezenkívül szüksége. A francia bankárok, akikhez először fordultak kölcsönért, elutasították Péter király ágensait. Az orosz cár neheztelt rá, keresztfiának, az utolsó Obrenovitsnak meggyilkolásáért. Az orosz diplomácia is azt kívánta, hogy Péter király ne fartsassa sokáig magát s csináljon helyet kiskoru György hercegnek, aki mellé majd régenst fognak ki nevezni. Egy új összeomlásnak veszedelme vált fenyegetővé. Hogy a zavarokat elkerüljék s talán, hogy Péter királyt, úgy mint egykor atyját, Sándor herceget, az osztrák-magyar politika számára megnyerjék, az osztrák Landerbank közvetítette Péter király kölcsön kívánságát a német Kereskedelmi Bankkal, amely aztán civilistája terhére a kívánt egy millió frankot meg is adta. Hogy ezt az összeget legnagyobb részben Hadzi Thoma adósságivelének kifizetésére kellett fordítani, arról természetesen Ausztria-Magyarországban abban az időben senki semmit sem tudott.

(Péter király nagytökés lesz.)

Az üzlet sima lebonyolítása felett érzett örömeiben Hadzi Thoma a ravasz bandita a Vrnjackábanja fürdőhelyen levő gyönyörű villáját Péter királynak ajándékozta, aki az öreg uzsorást ugyanannak a rendnek tiszti keresztjével dekorálta, melyet később az orosz cárnak adományozott. A király civilistája azonban csakhamar kevésnek bizonyult szükségleteinek kielégítésére. Követelte annak felemelését, két fiára és örökké pénz-zavarban levő testvére, Arzén hercegre való tekintettel. Azonkívül három millió frank visszatérítését követelte. Ennyire becsülte ugyanis kamatos kamattal az atyjától elkobzott birtokoknak értékét. Bár trónralépésekor erről az összegről lemondott, most azonban újból követelni kezdte. Pasis és bátyja megtagadták ezt és a parlamentben dinasztia ellenes magatartást kezdtek tanúsítani. Ez arra kényszerítette Péter királyt, hogy meghallgassa akkori magántitkárának, Bálugzicsnak tervét s a Pasis minisztériumot el ejtette. Az ifju radikálisoknak kellett az új kölcsönt s az ezzel összefüggő hadsereg szállításokat a parlamentben keresztül vinni.

De a francia bankárok nem akartak az új minisztériummal tárgyalni. Az ifju radikálisok orosz érzelmeik ellenére, kénytelenek voltak ekkor egy német-osztrák banksoporttal tárgyalásokba bocsátkozni. A királynak kiküldött bizalmi emberei német és osztrák fegyver- és ágyugyaráktól proviziós leveleket kaptak.

A királyi civilistának ügyésze, Vuits Dusan, Bécsbe érkezett és az Osztrák Hitelintézetől hatszázezer frank kölcsönt kapott a rendszer bank kamatlábon alul egy procenttel. Aki e kölcsön célja felül megkérdezte az akkor Bécsben időzött szerb diplomatát Milovanovics Milovan dr.-t a következő cinikus választ kapta.

— Ez összegre azért van szükség, hogy biztosítsuk a király provizióját.

Ekkor nyult bele Oroszország a belgrádi ügyekbe. Csarikow, az orosz követ, megjelent a konakban és úgy beszélt Péter királlyal, mint egy muzikkal. Kategórikusan megparancsolta neki az orosz kormány nevében, hogy lépjen összeköttetésbe azonnal Pasisesal, kinek viszont azt a parancsot adta, hogy a követelődző király kívánságait, amennyire lehet, elégítsék ki. Djurics Milán érsek közvetítette a kibékülést. A civilistát háromszázhatvanezer frankkal emelték és a francia bankok három millió frank kölcsönt adtak s Péter király egyszerre milliomos lett.

Ez a nagy államtitok Belgrádban nem maradt sokáig titokban. A hír, hogy a király gaz-

Oroszország éhezik.

— Távirati tudósítás. —

Oroszország legégetőbb belpolitikai kérdése a közélémezés. Az inség, az élelmiszerhiány oly fokot ért el, hogy az idevonatkozó kérdések sokkal jobban foglalkoztatják az orosz hivatalos köröket és a közvéleményt, mint az angol-francia offenzíva, vagy akár Románia sorsa. Ezer féle terv és gondolat merült már fel az éhező tömegek megmentésére és mindegyiknek az az alaptétele, hogy diktatori hatalommal felruházandó egyének kezébe kell letenni a közélémezésnek ügyét, de egyik országboldogító sem tudja megmondani, hogy hol vegyen Oroszország élelmiszerét és a sok bűnös árfelhajtást miként lehetne oly nivóra lenyomni, hogy ne csak a legfelsőbb ötszáz asztalára kerüljön minden nap főtt étel.

Miután valamennyi terv csődöt mondott és sem a városok, sem a Zemstvok közélémezési programja egy lépéssel sem vitték odább a kátyuba rekedt szekeret és társadalmi uton sem sikerült az éhínséget csökkenteni, csődbe jutott az egész kérdés és az orosz nép ép anynyira elégedetlen és zugoló, mint ahogy a hadsereg szitkozódott és átkozódott, mert az ugynevezett hadipar-bizottságok nem tudták ellátni felszereléssel és municióval. Stürmer miniszterelnök ekkor elhatározta, hogy az állam mindenható hatalmával lép közbe és Obolenszky herceget, charkowi kormányzót szemelte ki az élelmiszeri diktatori állásra. Ez a kísérlet sem vezetett célra, mert néhány hét alatt belátták, hogy *bürokratikus intézkedések senkit sem lakatnak jól*, sőt Trepow vasutügyi miniszter, akit hozsannával üdvözöltek, amikor elfogadta a miniszteri állást, kénytelen volt bevallani, hogy a közélémezés kérdése felülmúlja az ő erejét. *Bobrinszky* gróf földmivelésügyi miniszter is megpróbálkozott a herculesi feladattal, az újságokban meg is jelentek a nyilatkozatai, ígéretei, szépen stilizált rendeletei, de ő sem tudott csodákat művelni, az élelmiszer kontingens napról-napra kisebb lett.

Miután minden csődöt mondott, jelentkezett *Oldenburg* herceg, az orosz egészségügyi szolgálat főnöke és ő akarta a diktátor szerepét játszani. Néhány héttel ezelőtt, hivatalos felhatalmazás nélkül, a palotájába különféle társadalmi rétegek és érdekképviselők megbizottait konferenciára hívta össze, azonban Stürmer az utolsó pillanatban azt üzent a hercegnek, hogy egyedül a kormánynak van joga, hogy jóllakassa az éhezőket és nem türi, hogy bármilyen előkelő helyről jövő privat beleavatkozás történjék. Minthogy most minden szem *Protoppow* belügyminiszter felé fordul és mint új embertől, tőle várnak megváltó gondolatokat, *Protoppow* orosz szokás szerint a már az állam gyökereit kikezdő hatalmas baj gyógyítására *kidolgozott egy programot*. Kilenevvenyole oldalra terjedő memorandumot készített, amelyet ugylátszik éhségterápiának szánt.

Az egész munka nem egyéb, mint bizonyítéka annak, hogy az orosz kormányban, még olyan férfiu is, aki egész életén át távol állt attól, amit legjellemzőbben *tschinovnik* szellemnek lehet nevezni, mihelyt miniszteri székbe kerül *teltétlenül bürokratává válik és azt magyarázni nem kell, hogy mi az orosz bürokratizmus*. Nincs is *Protoppow* memorandumában egyéb, mint hosszú történelmi bevezetés, egy pár oldalbaszurás konkurrensainak, bókolás a nép és a társadalom előtt, rengeteg sok paragrafus és egy hosszú szolgálati ut kijelölése. Hogy miből lakják jól az orosz

nép azt ő is elfelejti megmondani és pedig azért, mert nem mer elkezdni a *spekulánssokkal, akik elrejtik az élelmiszereket és a kik mesterségesen felhajtják az árakat*. Terveinek végrehajtójává *Bjeleckit*, a belügyminisztérium rendőri ügyosztályának főnökét nevezték aki ki, rendkívül tisztességes és gerinces ember és emiatt már többször kivált a minisztérium kötelekéből, mert minden orosz belügyminiszter szereti, ha hivatalnokai meg merik mondani a maguk véleményét.

Orosz parlamenti körökben máris holtan született gyermeknek tartják *Protopopow* mentő eszméit és *Vasziltsikow* herceg, egyik legbefolyásosabb Duma tag és a jövő miniszterelnöke, nyilatkozott is a lapokban és kijelentette, hogy *nem a rendőrséget tartja annak a fórumnak, amely a népet jól fogja tartani*.

Kapnist gróf Duma tag úgy nyilatkozott, hogy *Protopopownak* ama kísérlete, hogy a helyi hatóságok eddigi üdvös intézkedéseit néhány állami tisztviselő beavatkozásával el akarja rontani, arra mutat, hogy a kormány teljesen elvesztette a fejét és rövidesen teljes kaosz lesz a közélémezés terén. A Duma *Protopopow* tervét soha sem fogja helyeselni és amíg a bajok gyökereit ki nem irtják, amíg a visszaéléseknek a közélémezés kérdéseiben tág teret engednek, addig a nép tovább fog éhezni.

Aradiak találkozásai orosz fogságban.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A Gobi-sivatag és a Mongol-fensik határáról küldött levelet szüleinek egy aradi zászlós, aki június 28-án a kolomeai csata alkalmával esett orosz fogságba. A véletlen úgy akarta, hogy a fiatal katona rabságának nehéz napjaiban, amelyeket különösen az tesz hőseink részére súlyosakká, hogy hazulról igen nehezen kapnak híreket, több aradi ismerőssel találkozott és első levelében, amelyet a szomorú helyről küldhetett, érdekesen számol be erről a nem közönséges élményéről.

Halmai József aradi kereskedőnek *István* nevű fia, aki az egyes számú vadászzászlóalj kötelékében harcolva vett részt a Kolomea mellett *Zablatovnál* lezajlott csatában, mint zászlós, június 28-án — mint említettük — orosz fogságba került. Mint levelében írja előbb Kievbé majd onnan Szibériába szállították és utközben *Beresovka* nevű városban pihentek meg. Pár ezer kilométerre hazájától a legsodálatosabb véletlen következtében itt találkozott sógorával *Zink Friggyessel*. Ennek a találkozásnak az előzményei is érdekesek. *Beresovkában* van, mint hadifogoly *Cukor László* fakeskedő fia, *Cukor Andor*, aki az utcán látta az elvonuló fogolyzármányt és ráismert aradi bajtársára. Tőle tudta meg azután a zászlós, hogy a *Beresovkában* lévő foglyok közt van egy *Zink* nevű hadnagy is, de sejtelmese volt arról, hogy mekkora örömet szerez ezzel a kis kadetnak, akinek sógora az említett tiszt. Engedélyt kért és kapott rokona felkeresésére és körülbelül egy óra hosszáig együtt lehettek és most szüleinek megírhatja, hogy vejük jól érzi magát és súlyos sebe meggyógyult. Arra már nem kapott engedélyt, hogy *Beresovkában* maradjon, hanem tovább kellett vándorolnia. Mikor a vasútállomáson sorba álltak, hogy vonat szálljanak még

daggá lett, futótüzként terjedt el a nyilvánosság előtt. Rögtön jelentkeztek a Konakban a zsarolók, azok a személyek, akik részt vettek a királygyilkosságban, de akiket *Hadzi Thoma* nem honorált. Először jött *Krisztics Milán*, a buja szépségű *Jeanidesz Artemizianak*, *Milán király volt maitreszének a férje*. *Krisztics egy rőpiratért, amelyet francia nyelven jelentetett meg, s amelyben a királygyilkosságról kényes titkokat lebbentett fel, százezer frankot kapott Péter királyól, ki ezzel az összeggel az összes példányokat megvásárolta*. A montenegrói *Lukacsevics Stevának*, aki a király egy néhány kompromittáló levelének birtokosa volt, *százötvenezer frankot adott hallgatásért s a levelekért*. Végül *Novakovics Azának*, a hírneves belgrádi ügyvédnek, ki a királygyilkosság ötletének egyik felvetője volt, aki Péter király trónralépte után a belgrádi Tribunában erről egy cikksorozatot kezdett meg, szintén százezer frankot juttatott. De é rendkívüli kiadások ellenére nem kellett nélkülözéseket szenvednie a királynak. Azonban az annekszió krízis tette lehetővé, hogy Párisban depónált vagyonát jelentékenyen megnövelje.

(Börze spekulációk.)

Hat héttel az anneksziós nyilatkozat előtt, *Izvolzsky*, az akkori orosz külügyminiszter *Milovanovics Milova dr.* ügyvédnek bizalmasan elmondotta a készülő események történetét. Péter király és *Milovanovics* néhány beavatottja ekkor hatalmas pénzügyi akciót kezdtek. A Konakban és a szerb kormány előtt világos volt, hogy az entente hatalmak semmiféle háborus kalandba nem fogják engedni Szerbiát. A nemzetközi helyzet teljes ismeretében fogtak dolgukhoz Péter király és *Milovanovics* s játszani kezdtek különböző külföldi börzéken. A *Karagyorgyevics* vagyon transzaksiók által mintegy másfél millióval növekedett.

Péter király azonban 1912-ben, a balkáni háboru alatt tetemesen megnövelte vagyonát. A börze operációnak egy részét a párisi, a *Bellmann* és fia bankcég végezte. De összeköttetésben állott a király egy brüsszeli bankházzal is, amelynek akkori direktora *Giron*, *Toselli* *Lajza* asszony, vagy ha jobban tetszik *Montignoso* grófnő hajdani kedvese volt. Péter király ekkor csaknem két millió frankot nyert. Közös operált volt apósával, a montenegrói királlyal, *Nikitával*. Ebben az időben nevetve beszélte el egy alkalommal *Giron* igazgató egy társaságban.

— Péter király? Annak ugyan most van pénze. Nálunk csaknem két millió frankot nyert.

Tizenkét éves kormányzása alatt tehát Péter király összekapart hét millió franknyi vagyont. Mint kalandor lépett a szerb trónra és mint hazárdjátékos szerzett azon vagyont. Ha majd eljön az idő s király lesz, a száműzetésben nem igen fog abba a helyzetbe kerülni, hogy szükségét szenvedjen. „Van pénze az öregnek“.

TANÜGY.

(—) Az újtelepi elemi leányiskola megnyitása. Az újtelepi elemi leányiskola november hó 3-án megnyílik. Felhívtnak az érdekeltek, hogy az újtelepi községi elemi leányiskola körzetébe tartozó leánygyermeküket november 3-án, pénteken reggel háromnegyed 9 orára az Erzsébet-utcában lévő máv. altiszti kör és a vasuti alkalmazottak olvasóköre helyiségeibe vezessék el.

egy aradi ismerősre talált, Popper Sándor dr. aradi ügyvédre, aki ugyanezen a helyen tölti el idejét rabságban. Weisz Károly huszárhadnagy is ebben a városban él, de vele már nem tudott találkozni, mert el kellett hagynia a várost. Rövid vasuti utazás után két napi hajót következett, mely végső céljaik elé vitte a bus magyarokat Troiszkizavszkba,

amely, mint már említettük, a Gobi sivatag és a Mongol fensík határán fekszik.

A fogolyéletről azt írja, hogy eléggé elviselhető, ha az ember már arra berendezkedett. Téli ruhát lehet vásárolni és a többi élet-szükségletről is tudnak gondoskodni.

A zászlós apja, a családnak immár harmadik tagja, holnap vonul be katonai szolgálatra.

Elfoglaltuk Cainenit.

(Átesoportosították az oláh hadsereget.)

— Távirati tudósítás. —

A bukaresti Nationalul arról értesül, hogy az oláh hadvezetőség nagy csapatokat küldött a Lotru folyónál levő frontszakaszra, ahol a Verestoronytól előretörő magyar-német csapatok már Cainenit is elfoglalták és ezáltal mintegy tizenöt kilométernyire megközelítették a Lotru folyó menti Ramnicul-Valocea nevű bányahelyiséget, amely az oláhok legnagyobb és leggazdagabb aranybányája.

A lyoni Nouvellista a következőket írja: Az oláh hadsereg átesoportosítása Bethelot tervei szerint szombaton fejeződtek be.

A Corriere de la Sera azt jelenti, hogy az orosz és az oláh hadvezetőség az utolsó pillanatban elhatározta, hogy Dobrudzsa északi részét meg fogják védelmezni, mert biztosítani akarják a Dunán Galac és Reni között a közlekedési utat.

Rómából jelentik: Ghika herceg, Románia nagykövete megjelent a konzultán és hosszabb ideig tanácskozott Martius olasz külügyminiszteri államtitkárral. Diplomáciai körökben nagyon helytelenítik, hogy az olasz sajtó a legpesszimistikusabb információkat hozza a dobrudzsai és az erdélyi harcokról. Ugy vélik, hogy Ghika ebben

az ügyben folytatott megbeszéléseket. Az olasz háborús pártok meg akarják győzni a közvéleményt, hogy az oláh helyzet semmiféle aggodalomra nem ad okot, mert a szövetségesek segíteni fognak Románián.

A sajtóhadiszállásról jelentik: Az orosz vezérkar jelentése október 31-éről. Oláh front: Erdélyben ellenséges támadásokat Busteni környékén a Prahova folyó völgyében visszavertünk. Cimpolung környékén az Olt folyó balpartján tartanak a kemény harcok. A Jiu völgyében az oláhok folytatják az ellenségnek északi irányba való visszaszorítását. Ujabb 800 foglyot ejtettünk és négy gépfegyvert zsákmányoltunk. Dobrudzsában a helyzet változatlan.

A sajtóhadiszállásról jelentik, hogy az oláhok november 1-én megjelent hivatalos jelentése a következő volt: Bratocsnál és Predealnál kisebb csatározások folynak. A Prahovo völgyben visszavertünk ellenséges támadásokat. Unghia Marenál és a balszárnyon és Dragoslavelénél folyik a harc. Itt előrenyomultunk és a balszárnyon harminchat foglyot ejtettünk. Az Olttól keletre a küzdelem hevesen folytatódik. A Jiu völgyében folytatjuk az ellenség üldözését. Elfogtunk itt hat tisztet és hatszáz katonát és nagymennyiségű hadiszert zsákmányoltunk. A déli fronton a helyzet változatlan.

Bűn-e szeretni?

(Merész hozzászólás a „barátnő” kérdéshez.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Ez a kérdés az uton hevert, mint egy selymes etűibe esomagolt csiszolatlan ékkő. Talán sokan meglátták, de senki se mert hozzányulni. Ugy találták, hogy nagyon kényes kérdés, sokakat érint és nyilvános megbeszélése még többeknek kellemetlen. Az Aradi Közlöny éretnek találta az időt, amelyben ezt a témát felvethesse. S a beérkező válaszok megmutatták, hogy nekünk van igazunk. E válaszok azt bizonyítják, hogy sokkal többen vannak olyanok, akik e kérdéssel titokban maguk foglalkoztak, mintsem eredetileg hittük; ez a kérdés nem is probléma többé, hanem szociális tünet, lélektani átélések tárgya, amelyvel a női lelkek komolyan foglalkoznak. A „házasság” kérdése kapcsolódik e témához, a mindinkább megnehezülő házasságkötések kérdése. Messze kivetülők perspektíva jelentkezik e kérdés nyomán: — Mit tegyen a leány, aki szeretni vágyik, mert a természet törvényei szerint megérett a szerelemre s akinek ehhez biológiai jogai is vannak, de aki a társadalom törvényei szerint nem köthetett házasságot, mert — nem jutott neki férj. A társadalom és a természet kerül itt ellentétbe, már pedig az is örök igazság, hogy a természet nem enged magával tréfálni:

A mai levelek ezekre a kérdésekre adnak rendkívül érdekes feleleteket.

I.

Kedves szerkesztő ur! Akár újságírók ügyes ötlete a néhány napja az urilányok és „barátnők” helyzetét partraktáló cikk, akár valóságos körkérdés, mindenesetre dicséretet érdemel a szerkesztőség, hogy felvetette ezt az égető társadalmi kérdést.

Lásna, kedves szerkesztő ur, én ezen kérdésen már nagyon sokat gondolkodtam, figyelgettem, boncolgattam s arra az eredményre jutottam, hogy a „barátnő” nem mindig ellentétje az „uri leánynak”. Manapság már nagyon sok uri leány „barátnő”, nem nyilvánosan ugyan, hanem titokban, mert „urilány volta” ma még titkol-talja vele „barátnői voltát”.

És most azt kérdelem: Elítélendő azért, hogy valakinek a barátnője? vagy azért, hogy ezt titkolja? Hibás-e egyáltalában? Vagy ha ő nem, hát ki itt a hibás? — Saját tapasztalatom e téren még nincs; de megfigyeléseim a következők: az érdekeltek nem hibásak, sem a nő, sem a férfi, hanem igenis, mi többiek, mi mindannyian vagyunk a hibások! Hiába csodálkozik kedves szerkesztő ur, igenis, mi vagyunk a hibások, mi magunk, az ugynevezett „társadalom”, az uri emberek együttese, s magunk elavult, ócsi intézményekhez való ragaszkodásunkkal, a „látszat” bálványimádásával! Régen tudjuk, mindnyájunk szent meggyőződése, sokaknak, ó nagyon sokaknak keserves könszék közötti megismerése a há-

zasság mostani állapotának tarthatatlansága. Anyagi bázison nyugvó házasság nem biztosítja a boldogságot, a jövőt; s kérdelem, mi más a mai házasság, mint g'schäft! Még pedig mindkét részről remélt jó g'schäft, mely nagyon sokszor balul kiütött spekuláció! Erkölcös ez talán? Nem tiszteletreméltóbb az az urilány, aki szívét követi, szabadon választva párját s most még titokban, később talán már ő — az uri leány — is nyíltan szereti, a meg nem esketett ideális hitvestárs szeretetével szíve választottját? Tudva azt, hogy az ő anyagi helyzete nem engedi meg a „törvényes” formát!

Már most azt kérdelem Öntől, kedves szerkesztő ur, mit csináljon az az uri leány, aki fiatal, csinos, szeretetreméltó, okos, aki mindezt tudja magáról, s akinek mindezt megmondják, nem sokan, de egy, az a bizonyos Egy, akiben ő is hasonló tulajdonságokat fedez fel és aki nem „magnás”, nem „nagybirtokos”, sem „bankigazgató”, sem pedig magas „állami hivatalnok”, hanem egyszerű kis uri fiú, akinek sokkal több a szerelme, mint az anyagi függetlensége! Menjen el a leány ápolónőnek, kiseddévönőnek, vagy más egyének és felejtse el azt, hogy fiatal, hogy csinos, hogy a kötelesség teljesítésén kívül szeretni és vágyik, hogy betegeken, kisededeken kívül vannak, van talán más Valaki is, akit szeretni lehetne, ha az a Valaki nem is milliomos, nagybirtokos stb?

Feleljen kedves jó szerkesztő ur, bűn-e szeretni? Vagy csak egy kilométernyi távolságból szabad szeretni? Vagy kérde-e az a szerető uri leány ilyen esetben, hogy bűn-e? És ha kérde, meddig kérde?... Egy, két, három hétig, hónapig, tán évig is! És azután — ha közbe nem ütötte meg a főnyereményt, vagy meg nem halt az amerikai nagybácsi — azután...? Ime a „barátnő” fejlődési útja, kálváriája! Kell-e ilyen barátnőnek „csipke, selyemharisnya, prémes ruha”? *Bar kell neki csak: szeretet!* Mit törődik ő most már azzal a két rideg, önző, kegyetlen bálványnyal: a Pézzel és Társadalmi Felfogással? Élni akar, amaz kettő pedig meg akarja akadályozni egyetlen vágyában, omljában: az *élniakarásban!* Ki a bűnös? Ki a hibás? A leány? A fiú? Nem, ezerszer nem! A társadalmi felfogás, az a moloch, az a látszatot kedvelő, a látszatnak élő, éhes fenevad! — Az igazságszolgáltatás sujtja a bűnöst. Rajta hát, végezzük ki a vétkos, részrehajló, elavult, hamis társadalmi felfogást és teremtsünk egy utat, amely elsöpri az állam érdekeit éppenséggel nem szolgáló régít! Hol van az a lángelme, mely uttörő lesz ebben az irányban? — De hiszen tudom, hiába várjuk! Maga az idők szelleme eljön majd, és szépen, csendben, simán, magától értetődően meghozza azt, amiért most hiába veszekszünk, agítalunk, bosszankodunk és lopjuk a türelmes, jó szerkesztő ur drága idejét. Szívélyes üdvözléssel: Egy elégedetlen.

II.

Tekintetes szerkesztőség! Ismerjük már a barátnők életlétét, szerepel egy beteg anya, az apa korán elhalt, néha vannak kisebb testvérek, néha nincsenek. Igaz, hogy a szegénység nagy teher és mindenki igyekszik szabadulni tőle, de talán nem éppen ez az egy mód van erre? Nézzük csak meg ezeket a szerencsétlen teremtéseket, ha nem kísértene őket a szép kirakat és kivétel nélkül mind kevesebb igényrel, de annál több akarat erővel küzdenének a megélhetésért, — a selyem után *ugyis karton jön, vagy azután már jó a karton is?* — mit csinálnának akkor a barátok? megnősülnének. És ezek a szerencsétlen, apátlan, esetleg anyátlan leányok is találának magukhoz való tisztességes férjet, akiknek jók volnának feleségnek is, nem „csak” barátnőnek és telemelt fővel, pirulás nélkül jelenhetnének meg férjeik oldalán. Nagy különbség, ha kisebb, egyszerűbb társaságban szívesen fogadnak valakit, mintha az előkelő kávéházból a csillogó gyémántokkal együtt majd kinézik

Mikor haladunk annyira, hogy a barátokat is kizárják a társaságból? Mert szerintem a barát, aki barátjával szívesen eljár színház-, mozi és korszóra; elégedjek meg avval a társasággal, amit keresett magának és ne kívánja azt, hogy a déli korzon kíséretét bármelyik uri leány is szívesen vegye. Egy ember kétféle társaságban nem érezheti jól magát: válasszon! Ha megfigyeljük az ilyen férfiakat, nem nagyon igyekeznek megválni „barát” szerepeiktől: uri leányokkal is olyantórmán beszélnek, mint barátjaikkal s ha a leányok tudtukra adják, hogy ez nem tetszik nekik: akkor ők nem magukban keresik a hibát, de mosolyogva gondolják: — no né „a kis naiv” vagy „ez is 48-ból való, nem elég modern”. Próbálnók csak ilyenkor rögtön megkérdezni: mit ért e szó alatt „modern”? Igazán nem tudom, kik rontják meg inkább a társadalmat; a barátok, vagy a barátók? az akarat nélküli könnyen hajló nők, vagy a hű férfiak? Jó téma a barát és barátok kérdése, de miért nem szólnak hozzá az aradi uri asszonyok?

És mit mondanak a „barát” urak? Hallgatnak, de nem azért, mert bölesek, hanem mert igazunk van. Szíves üdvözléssel, egy aradi uri leány.

HIREK. LEGUJABB.

Erkezett reggel 3 órákor.

Gyáva, aki békét akar . . .

London. A Reuter ügynökség jelenti: A Gyarmati Klub megnyitása alkalmával Edinbourghban lord Rosebery beszédet mondott, amelyben kijelentette, hogy a háború tömörítette és egységesítette az angol birodalmat. A békéről fel-felöltő fecsegéseket meg kell róni. Ha volna egy miniszter, aki oly rövidlátó és gyáva lenne, hogy békét kössön, úgy nem akadna egyetlen tengerentúli angol, aki azt mondaná, hogy esatlakozik az ily módon kormányzott országhoz. Beszédét lord Rosebery így végezte: Mi a kis nemzetekért és a semlegesekért harcolunk, akik közül egyesek elsősorban szenvednének a kiméletlen porosz támadás folytán, ha bennünket legyőznének.

Berlin. Reuter-jelentés Washingtonból: Bernstorff német nagykövét azt javasolta, hogy az Unió és Németország között a postaforgalmat ezentúl le kereskedelmi tengeralattjárókkal bonyolítsák. A postalgazgatóság hajlandó a javaslatot elfogadni, de végleges határozatot még nem hoztak.

Valószínűleg abból az alkalomból történt, hogy, mint ugyancsak egy Reuter távirat jelentette a „Deutschland” tengeralattjáró kereskedelmi hajó New-Londonban kikötött. A hírt Brémából még ma sem erősítették meg.

Berlin. A birodalmi gyűlésen ma Stein, az ügy hadügyminiszter azt mondotta, hogy a császár parancsára egyenesen a Somme melletti harcokból jött, ott sokat tanult, amit új állásában felhasználhat. Az állam és a nemzet minden örökét és tehetségünket megkívánja. Kéri, hogy nehéz feladatainkban támogassák.

Berlin. Balfournak az alsóházban tett kijelentéseivel a szemben Wolff-ügynökség újra hivatalosan megállapítja, hogy az összes német torpedónaszádok, amelyek az angol esatornában való vállalkozáson részt vettek, visszatértek. A naszádok egyikét sem rongálta meg tűzérési találat vagy akna. Torpedónaszádaink által elsüllyesztett ellenséges őrhajónaszádok közül az angol tengerészeti miniszter, miután az angol hivatalos jelentés kezdetben egyáltalában egyet sem említett, most hatot beismer. Az általunk

jelentett 11 szám a mint naszádaink ismételten behatóan megvizsgált jelentéseiből kitűnik, még mindig nagyon alacsonyoknak mondható. Torpedónaszádaink elűzéséről nem lehet szó, mert olyan angol tengeri haderők egyáltalában nem voltak jelen, amelyek pedig megtehették volna. Azt a kevés torpedórömböt, amely mutatkozott, részben oly meglepetésszerűen eltalálták, hogy a lövéseket nem viszonyozhatták, a megmaradt rész pedig gyorsan elmenekült.

Katonatiszt és hivatalfőnök afférje.

— Távirati tudósítás. —

Budapestről táviratozza tudósítónk: Ma délben a budapesti városházán merénylet játszódott le. Jaritz Gyula közlelmezési felügyelő hivatalába valamivel tizenkét óra után egy fiatal hadnagy kopogtatott be. A felügyelő előzékenyen fogadta a hadnagyot, aki bemutatkozott és azt mondta, hogy ő Ginzery Dezső, majd Jaritz Gyulát éles hangon vonta felelősségre azért, mert nővérét ő miatta helyezték át innen más hivatalba.

A két férfi közt heves szóváltás keletkezett, melynek hevében a hadnagy kihuzta hüvelyéből a kardját s azzal végigvágott a felügyelő homlokán. A megtámadott ember a kezével akart védekezni, de az erős ütést nem tudta parirozni s homlokán három centiméteres sebet szenvedett és kezén is megsérült könnyebben. A hadnagy a támadás után nyomban elszietett az épületből. Jaritz felügyelő merénylete ellen feljelentést tett egy a rendőrségen, mint a katonai hatóságnál.

Tilos az uzsonna kávé.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Nagyvárad város tanácsa a tejségre való tekintettel a kávéházi uzsonnakávé felszolgálását rendeletileg tiltotta. A tanács ma tartott ülésén utasította a főkapitányt, hogy az uzsonnakávé kiszolgáltatását rendőrhatalósági intézkedéssel tiltsa el s az intézkedés végrehajtását szigorúan ellenőrizze.

Lukács Ödön főjegyző tegnap hosszas tárgyalásokat folytatott ez ügyben Gerő Armin rendőrfőkapitánnyal s a tárgyalások során körvonalazták azokat a rendelkezéseket, amelyeket az uzsonnakávé beszüntetése alkalmából ki kell bocsájtani. A rendelet azt fogja tartalmazni hogy péntektől, tehát november 3-ától kezdődőleg további rendelkezésig Nagyvárad területén délelőtt 11 órától esti 8 óráig kávéházakban és cukrászdákban uzsonnakávé felszolgálni nem szabad. A rendelet végrehajtásával a polgárőrséget bizta meg azzal a meghagyásával, hogy az ellenőrzés a legszigorubbán eszközölné. A tanács intézkedett, hogy a kávéházak tejszállítói az így megtakarítandó tejet a városi tejközpontba szállítsák be. A hozzávetőleges számítások szerint naponta ezen a réven 250 literrel több tej áll a tejközpont rendelkezésére, amelyet első sorban gyermekes családok vehetnek igénybe.

Tekintettel arra, hogy az aradi kávéosok a háború alatt a fehér kávéra ugyis „rátízettek”, vagy legalább is nem keresnek rajta 2400 százalékos, bizonyára a legnagyobb örömmel üd-

vözlik, ha Arad város tanácsa siet a nagyvárad példát követésére és már hétfőtől eltölti a fehér kávé árusítását. Minden oka megvan rá, hogy megtegye. Aradon is tejhiány van, itt is kell a tej a gyermekeknek. De ha eltölti a fehér kávé, akkor nyomban maximálja a tea árát, mert van Aradon kávéház, ahol egy korona husz fillért mernek kérni egy rumos teáért. Bizonyára azért, mert a tea víz vagy pergő, vagy záró tűznél forr fel és most drága — a minició gyártás. Hogy jön a minició a teához? Sehogy, de azért mégis fel-emelték az árát, mert ha az aradiakat schrapnellel, vagy gránáttal lövik, mégis kávéházba jár meleg vizet inni rum ízű spirítusszal.

— **A kancellár a helyzetről.** Berlinből jelentik: A Vorwärts arról értesül, hogy a kancellár pénteken nagyobb beszédben fogja tájékoztatni a birodalmi gyűlés tagjait a helyzetről.

— **Kitüntetések.** A hadseregparancsnokság az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásuk elismerésül Torkos Béla, Zimmermann Károly, Sefcsik István, Schwarz József, Schwarz Márton, Steger József, Dániel Lajos, Almási József és Philipp Péter tartalékos zászlósoknak, Komlódi János hadnagynak, Katona Ferenc, Dobay Imre és Aczél Zoltán tartalékos hadapródoknak, Buck István, Salacz Ottó és Erkel Tibor hadapródjelölteknek, Bózsa János tizedesnek és Pálnak Gergely őrzetőnek, a 2. honvéd gyalogezredben a II. osztályú ezüst vitézségi érmet adományozta.

— **Német rendjelek magyar hadvezéreknek.** Berlinből jelentik: A Reichsanzeiger jelenti: Vilmos császár Böhm-Ermolli vezérezredesnek a Pour le Merite-rendjelet, Terstyánszky vezérezredesnek ugyanezt a Vörös Sas-rend szalagján, Bernd vezérbornagynak a Vörös Sas-rend második osztályát a kardokkal a rend szalagján adományozta.

— **Tittoni távozik Párisból.** Luganóból jelentik: A Stampa jelenti, hogy Tittoni párisi olasz nagykövet visszatér Rómába. Tittoni ugyanis négy éve rákos jellegű torokbajban szenved és állítólag ő maga is belátta, hogy az oláh vereségek következtében jobb lesz, ha az ügyek vezetését egy erővesebb munkabíró ember veszi át. Tittoni utódául Barzilaít emlegetik. Szóba jöhetnek ugyan Sanquilano és Tozta márkik, akiket szintén emlegetnek.

— **Oroszország új vasutja.** Stockholmából jelentik: A nagy nehézségek között kiépített murmán vasutvonalon legközelebb megindul az áruforgalom.

— **Koszorumegváltás.** Capdebó Géza ravatalára szánt koszorumegváltás címén Csiky János a Vakok Aradi Intézményének 50 koronát adományozott, mely adományért halás köszönetet mond az intézmény vezetőségére.

— **Halálozás.** Kamráth Jenő, német-szentpéteri gyógyszerész, október 31-én életének 38. évében Német-szentpéteren elhunyt. Holttestét Aradra szállították és az itteni felső temetőben helyezték ma örök nyugalomra.

— **Segítsük a menekülteket.** A nővédelmi hivatalba a következő adományok érkeztek: Bolyos Józsefné Borosbebes 20 kor., Dániel Kamilla élelmiszerek, Gáspárdy Józsefné ruhaneműk, Schelly Mátýásné 11 pár cipő, Rotter Károlyné ruhanemű, „Pista” fehérnemű. Mind-ezen adományokért halás köszönetet mond a hivatal vezetőségére.

— **Német sírfőiratok.** Kaptuk a következő levelet: Tisztelt szerkesztő ur! Most, amikor b. lapja oly sokat foglalkozik társadalmi kérdésekkel, engedje meg, hogy egy — az eddigiektől eltérő — kérdésre vonatkozólag néhány sort írjak. Halottak napján felkerestem a katonatemetőt, hogy a hazáért elesett hősöknek néhány szál virággal és őszinte, szivből jövő könnyel adózzam. Legnagyobb meglepetésemre azt láttam, hogy a sírfőiratok mindenütt német szövegűek. Hogyan lehet az, hogy annak a magyar katonának, aki a magyar hazáért halt meg, itt Magyarországon németül írják fel a nevét a fejfára? Hogyan esik annak a magyar anyának, aki fia sírját keresi fel, mikor ott a jól ismert név helyett idegen nevet lát? Hiszen azt talán meg sem érti! Nem szerezhetnénk meg annak az anyának azt az örömet, hogy tudjon egy kis darab földet, egy kis sírkeresztet, amely egészen az övé, amelynek minden betűjét megérti, s amely minden emléke, vigasztalása azért a nagy áldozatért, amelyet ő hozott? Óh én jól tudom, hogy ez csupán elnézésből történt így, mert az intéző köröknek ez eddig nem is jutott eszébe, de talán nem kerülne oly nagy áldozatba ezen változtatni! Mily sokan kapnák evvel vissza utolsó emléküket hős szeretett halottjuktól, milyen sok magyar anya találná fel az örökre elveszítettnek hitt, kedves sirt! Őszinte tiszteelője egy honleány.

— **Levelek portója.** Előfizetőinktől és olvasóinktól beérkező levelek és levelezőlapok után portóbüntetésekkel kell fizetnünk, mert nagybecsű előfizetőink és olvasóink nem veszik figyelembe az október 1-én életbe lépett új postai tarifát. Itt közöljük, hogy mennyi a levél és mennyi a levelezőlap portója: *Rendes levélre helyben 10 fill.* rendes levélre *vidékre 15 fillér* bélyeg ragasztandó. Ugy *vidékre*, mint *helyben* a postai levelezőlap 8 fillérbe kerül, képes vagy magánlevelezőlapra pedig 10 fillér bélyeg ragasztandó. Ha *ajánlva* akarunk írni, úgy levélre *helyben 35 fill.* *vidékre 40 fill.*, 8 filléres levelezőlapra pedig 25 fillér bélyeg ragasztandó. Ha *express* akarunk írni, úgy levélre *helyben 70 fillér*, *vidékre 75 fillér*, a 8 filléres levelezőlapra pedig 60 fillér bélyeg ragasztandó. Ha *ajánlott-express* akarunk írni, úgy levélre *helyben 95 fillér*, *vidékre 1 korona*, a 8 filléres levelezőlapra pedig 85 fillér bélyeg ragasztandó.

— **Gyermekgyilkos anya.** Tegnap délután jelentést tettek a rendőrségen arról, hogy a csúlai erdő alatt levő barakkoknál egy lövészárokban egy pár napos gyermek hulláját találták. A rendőrség detektívjei kinyomozták, hogy Körösi Anna husz éves cselédleány az anyja a gyerekeknek. A leányt elesébitették és a szegénytől úgy akart megszabadulni, hogy magzatát megfojtotta és a kis holttestet a gyakorló téren levő lövészárkba rejtette. A gyilkos anyát letartóztatták.

— **Mindenki keresse fel Fischer Simon** Nagyáruházát a Szabadság-téren. Trikók, harisnyák, férfi ingek, kalapok nagy választékban, gyermek-kocsik gyári raktáron. 5628

— **A kiadóhivatal izenete.** A kiadóhivatal felkéri a t. előfizetőket, hogy az esetben, ha az *Aradi Közlöny* valamelyik száma nem érkezik meg a szokott időben, úgy jelentésbe ezt a körülményt annál a postahivatalnál, amely a lapot kézbesíteni szokta. A postahivatal az *Aradi Közlöny* kiadóhivatalát a hiányról azonnal értesíti. Ez a hivatalos értesítés korábban jut a kiadóhivatalhoz, mint az előfizető panasza.

— **Erdélyi előfizetőinkhez. Tisztelettel kérjük azokat az erdélyi előfizetőinket, akik otthonukba visszatértek, tudassák a körülményt a kiadóhivattal, hogy a lapot folytatólag küldhessük b. címükre.**

Aradvármegye virilistája.

— *Az Aradi Közlöny tudósítójától.* —

Aradvármegye igazoló választmányja által összeállított virilis névjegyzék második befejező részét a következőkben közöljük:

Ursz Pável Kürtös 689, Csáklán Miklós dr. Opécska 687, Szida György Budapest 688, Mócz Lázár Otlaka 688, Konez Lajos Magyaropécska 678, Scherer Viktor Ujszentanna 678, Jakabffy István Budapest 676, Jakabffy Benjamin Budapest 676, Jakabffy Tibor Budapest 676, Memetve Tivadar Kisjenő 675, Sebestyén József dr. Borosjenő 673, Bolza Alfonz Elek 681, Gantner Károly Ujszentanna 661, Gerlein Mihály Borosjenő 658, Csukay Gyula Kisjenő 653, ifj. Ács János Medgyesbodzás 647, Fodor József Kürtös 640, Flamm Miksa Arad 640, Eicz Nándor Világos 635, Stosz Ferenc Zsigmondháza 630, Rubin Jakab Kisjenő 628, Szőke János Simonyifalva 624, Csiky János Seprős 613, Csiky Viktor Seprős 613, Wolf Zsigmond Dorozslófalva 611, Kelecsényi Ferenc Medgyesegyháza 607, *Lupás János Talpas 607, Holkó Ádám dr. Szentmárton 603, Kreitler Lipót Ujszentanna 600, Hammer Mihály Elek 598, Lázár Zoárd dr. Kisjenő 595, ifj. Gantner Antal Ujszentanna 593, ifj. Krisztia János Székudvar 592, Ackermann Ferenc Ujszentanna 590, Balog János Agya 589, Gál Jenő dr. Budapest 586, Klemm György Elek 582, Friedmann Gyula Szemlak 582, Kera János Borosjenő 577, Kralovicszky Kálmán Seprős 577, Wernecz Miksa Kürtös 576, Löwy Ignác Kisjenő 573, Momák Flóris Opécska 573, Sármezey Árpád Szépfalu 572, Wittmann Antal Borosjenő 571, Wittmann György Borosjenő 571, Bernstein Manó Borossebes 568, Kenis Gyula Székudvar 568, Ney Adolf Apáti 567, Adelmann Károly Ujszentanna 564, Boros Béni dr. Arad 560, Grozda Aurél dr. Körösbökény 560, Siklován István Opécska 557, Weiszberger Mór József 555, Kaufmann Mór Gyorok 551, Róth Jakab Szemlak 550, Kabdebó Antal dr. Máriaradna 547, Kabdebó János Arad 547, Posszert Ferenc Körösbökény 547, Kreitler Antal Ujszentanna 545, Hollaky Artur Acsfalva 543, Schlésinger Armin Szabadhely 541, Weisz Manó Nagyzerind 540, Kiss János Borosjenő 537, Motorika Romulusz Almásegres 535, Kövér Márton Arad 535, ifj. Vertács Akony János Opécska 535, Králitz Lajos dr. Arad 534, Mladin Romulusz Otlaka 531, Harsányi Márton Magyaropécska 531, Szfersila Flórián Székudvar 531, Mágos Tivadar Kovászi 527, Wittenberger Mór Kovászi 526, Halász Antal Selénd 523, Weisz Adolf Feltőt 522, Hirsch István Kisjenő 520, ifj. Donáth János Magyaropécska 519, Glück Géza dr. Kisjenő 519, Grill József Világos 519, Weisz Lipót Szinte 517, Jank Jusztin Otlaka 517, ifj. Bartok István Magyaropécska 517, Klosz József Gyorok 516, Olajos József Magyaropécska 515, Mandl József Ujszentanna 509, Fallai Andor Apáti 508, Szántay Béla Arad 504, Don Illés Kürtös 502, Lelik János Magyaropécska 500, id. Ursz Illés Kürtös 493, Bocványi Kálmán Nadab 492, ifj. Fritz János Németsperg 492, Novák Aurél dr. Opécska 491, Szilberreisz Simon Ujszentanna 488, Urbán Iván báró Arad 486, Sutov Péter Zaránd 486, Gavrilovits István Opécska 485, Teffert Ferenc Világos 480, Momák Döme dr. Arad 477, Guj Péter Apáti 475, Taussig Dávid Opálos 473, Vajda Jakab dr. Világos 473, Rozin János Opécska 472, Karton Aladár Borosjenő 472, Igrisán Efrain Opécska 481, Weisz Mór Székudvar 471, Fekete Gyula Pankota 471, Szekeres Péter Zaránd 471, Kodrean Miklós Sikió 470, Mátyás József Körösbökény 469, Leukueza István Felsősimánd 469, Szondy Géza Kispereg 468, Rauch Heribert Othalom 468, id. Horváth Adolf, Simonyifalva 467, Ponta István Mánya Opécska 466, Tamasdán László Arad 466, Mihucza Péter

Peleskefalva 464, Turik György Otlaka 463, Katona József Magyaropécska 461, Jakabffy Gyula Elek 461, Tamás János Világos 460, Strifler György Elek 457, Luszóg Antal Szentmárton 456, Mollor Simon Otlaka 456, Weiszberger Pál Máriaradna 455, Poszinayer Frigyes Elek 455, Lengyel Sándor Pankota 454, Körtvélyessy Miklós Talpas 454, Csenovitz Diodor Arad 453, Steiner Andor Székudvar 452, Mester István Magyaropécska 452, Frenkl Emil Opécska 451, Reisz György Elek 451, Kelemen György Magyaropécska 451, Korek Kálmán Kövesd 451, Németh Mátyás Simonyifalva 449, Nagy János Magyaropécska 447, Havas Adolf Honetó, 447, Ortutay Lajos Arad 448, Eibenschütz Lajos Kisjenő 445, Farkas János Zaránd 444, Moldován Efrain Magyaropécska 441, Pless Sámuel Borosjenő 441, Speck István Seprős 440, Bodó Károly Agya 439, Drágán Gábor Otlaka 437, Remenyik László Arad 434, Nagy Mihály Simonyifalva 431, Beamter Odón Pankota 426, Tamasdán Efrain Opécska 421, Fekete Ignác Csermő 421, Tamasdán Illés Opécska 420, Illés Albert Menyháza 419, Szoverényi György Medgyesegyháza 419 korona.

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

Öt korona a dió, két korona az alma kilója.

(Az egy napos őszi vásár.)

— *Az Aradi Közlöny tudósítójától.* —

Holnap pénteken zajlik az aradi őszi vásár. Azelőtt ez a vásár volt a legnagyobb találkozó helye nemcsak Arad környékének, hanem az egész Erdély vásárló és eladó közönségének is. Az aradi őszi vásár azelőtt öt napig tartott, épúgy, mint a többi aradi vásárok; míg azonban a többiek forgalma az első három napon teljesen le szokott bonyolódni, az őszi vásáron teljes öt napig nem lankadt az élénkség.

Az idén egyáltalán nem látszik meg a régi forgalom az aradi őszi vásáron. A legújabb miniszteri rendelet értelmében ez már csak egy napig tart, pénteken, és sem előtte, sem utána nincs semmi. Ma délelőtt már megelénkáltak azok az utcák és terek, amelyekben a vásári forgalmat szokták lebonyolítani. Ma is megjelentek a régi sátrak, azonban sokkal kisebb számmal, mint ezelőtt.

Ma délután a hatósági tilalom ellenére is már kezdetét vette az adás-vevés. Hajdanában tudvalevőleg az aradi őszi vásáron igen nagy mennyiségű almát, diót és lekvárt szoktak áruba bocsájtani. A régi mennyiségnek ma már csak egy kis töredékét láthattuk és azt is hihetetlen magas áron igyekeznek eladni. Régebben egy ugynevezett mászli diót 70 filléért lehetett kapni és ma délután *öt koronát* mérészeltek kérni a falusi parasztok. Egy mászliban legfeljebb öt liter dió van, így tehát egy liter diót egy koronáért adnak. Egy literbe alig megy öt-hat szem, tehát átlag egy dió 15—20 fillérbe kerül. Almát nagyon keveset lehetett látni és ami van, az is selejtes minőségű. Ez azonban nem zárta ki azt, hogy eladója aranyra ne tekintse és kilogrammjáért két koronát ne mérészeljen kérni. Nagynak ígérkezik a lóvásár és a marha vásár, mert az állattartó gazdák a telire tul akarnak adni a jószágukon. A kirakodó vásár szintén elég jelentékenynek mutatkozik, mert különösen a falusi parasztság teli van pénzzel és a ruháknémük iránt nagy érdeklődés mutatkozik részükről.

— **A Hadi Termény Részvénytársaság** igazgatósága megállapította a társaság 1915. július 1-től 1916. június 30-ig terjedő első üzleti évének mérlegét, mely — mint már emlí-

tettük — 4.911,243.79 korona felesleggel zártult. Ebből az összegből az alapszabályok szerint a részvényesek csupán a befizetett tőkének, vagyis 6.000,000 koronának 5 százalékára tarthatnak igényt, tehát osztalék fejében összesen 300,000 korona — vagyis részvényenkint 150 korona — lesz kifizetendő, míg a fennmaradó 4.611,243.79 korona tartalékba helyezendő. Az ilykép fennmaradó felesleg a társaság felszámolása után a kormány által megjelölendő közcelokra lesznek fordítandók.

A mérleg adatai a következők: Mérleg-számla: Vagyon: Be nem fizetett részvénytőke 14.000,000 korona. Pénztárhelyzet 34,826 korona 7 fillér. Adósok 152.224,419.95 korona. Berendezés 37,178.12 korona. Arukészlet 545,684 korona 40 fillér. Összesen 166.882,108.54 korona. Teher: Részvénytőke: 20.000,000 korona. Hitelezők 113.470,864.75 korona. Elfogadványok 21.000,000 korona. Külföldi fizetési és háborús kockázatok számlája 7.500,000 korona. Felesleg 4.911,243.79 korona 79 fillér. Összesen 166.882,108.54 korona. Üzleteredmény számla Tartozik: Tiszti fizetések 2.398,991.22 korona. Költségek 2.431,557.05 korona. Adó és illetékek 1.013,602.12 korona. Külföldi fizetési és egyéb háborús kockázatok 7.500,000 korona. Felesleg 4.911,243.70 korona. Összesen 18.255,394.18 korona 18 fillér. Követel: Jutalék és különbözetek 18.255,394.18 korona.

A társaság működéséről legközelebb megtartandó közgyűlés elé terjesztendő részletesebb jelentésben fog beszámolni. E jelentés adataiból vesszük a következőket: A társaság a belföldi forgalomban több mint 20.000,000 métermázsa árut bonyolított le kenyérmagvakban, hüvelyesekben és takarmányneműekben. A külföldi gabonabehozatalnál a társaság a német és osztrák gabonaközpontokkal kötve működött és az elmúlt év folyamán az említett két társasággal közösen több mint 26.000,000 métermázsa gabonát hozott be Romániából és Bulgáriából. A társaság működésének méretei kitejézésre jutnak a forgalom adataiban. A könyvszerű forgalom ugyanis meghaladja a 28 milliárd koronát, a napi posta az üzleti év vége felé 20—24,000 kimenő ügyszerűsre rugott, míg a beérkező levelek száma napi 8—9000 darabot és ennél többet tett ki. E nagyarányú forgalom lebonyolítása természetesen szükségessé tette az idegen pénzeszközök felhasználását és így a zárszámadásban szereplő 21.000,000 összegű elfogadványok kibocsátása e körülményben találja indokolását.

A szerkesztésért felel:

Rudnyánszky Endre távollétében:
Stauber József.

NEMZETI SZÍNHÁZ

Aradon, 1916. november 3-án pénteken:
B) Bérlet. B) Bérlet.

A csodacsók.
Operette 3 felvonásban.

Kezdet 8 órakor.

NYILTÉR.

(Az ezen rovat alatt közlöttéért nem vállalunk felelősséget.)
Limbeck János és fia első m. kir. szah. ércokporsó gyára és temetőrendező vállalata Arad.

Özv. Kamráth Jenőné szül. Potőcz Gizella a saját, valamint leánykája lozuka, ugyszintén az alólírottak nevében is fájdalomtól megtört szívvel tudatja, a hőszeretett és felejtetlen jó férj, illetőleg édes apa, gyermek, testvér, vő, sógor és rokon

Kamráth Jenő,
gyógyászorvosnak,

folyó évi október hó 31-én, délután 2 órakor, életének 38-ik, zavartalan boldog házasság életének 10-ik évében, Német-szentpéteren rövid szenvedés után, a Mindenható rendelkezéséhez képest történt jobblétre szenderültét.

A felejtetlen drága halott földi maradványai Német-szentpéteren, a rom. kath. anyaszentegyház szertartási szerinti tóttént beszentelés után, Aradra szállítottak és az itteni felső temető halottas csarnokából, az ujonnan eszközölt beszentelés után, f. hó 2-án d. u. 4 órakor az ugyanottani család sírkertben az örök nyugalomnak átadattak.

Az engesztelő szent-mise áldozat a megboldogult lelki üdvéért f. évi november hó 10-én, reggeli 8 órakor fog a főtisztelendő Minorita-atyák szentegyházában az egek Urának bemutatattani.

Drága emléket mindig kegyelettel fogjuk megőrizni!
Német-szentpéter—Arad, 1916. november hó 1. 5685

Kamráth József és neje szül. Rozsnyay Irma, szülők. öv. Potőcz Lászlóné szül. Beck Mária, anyóca. Bóna Sándorné szül. Kamráth Margit, Kamráth József, Kamráth Dossó, Kamráth István, testvérek, ugyszintén számos rokon, jóbarát és jóismerős neveivel.

ARADI KÖZLÖNY

1916. évi november hó 1-től új előfizetést nyitottunk az Aradi Közlöny-re.

Előfizetési árak:

Helyben:

Egész évre	28 K. — fill.
Fél évre	14 . — .
Negyed évre	7 . — .
Egy hóra	2 . 40 .

Vidéken:

Egész évre	32 K. — fill.
Fél évre	16 . — .
Negyed évre	8 . — .
Egy hóra	2 . 80 .

Tessék mutatványszámot kérni.

Az Augusztai Gyorssegély-alap Hadibiztosítási Osztálya

iroda helységeit,

Andrássy-tér 21. szám alá,

I. emelet jobbra

helyezte át.

Felkérjük az érdekelteket, minden ügyben oda fordulni. **Telefon 1186.** 5671

Lapkihordópár felvétetik.

Bővebbet a kiadóhivatalban.

7879

J Á N O S V I T Ó Z.

Magyar gyógyborok

Kitünő minőségű hegyaljai fehér édes borral készítve.

Vasas chinabor. Elsőrangú minőségű, vérképző gyógybor, vérszegények, lábadozók, sápkóros gyermekek részére kiváló erősítő szer. Bence chinin- és vas nagy gyógyereje kiválóan érvényesül. Kis palack ára: 2 korona 80 fillér. Nagy palack ára: 4 korona.

Condurongó bor. Kiváló gyomororvosság, azaz, a gyomorra és belekre jótékony hatást gyakorló gyógybor. Gyomorbelegyek részére és ott, ahol a condurongó kéreg javára van. Egy palack ára: 3 korona.

Pepsin bor. Egyeztet a pepszin és a sósav jó tulajdonságait és kiválóan alkalmas a most nehezen beszerezhető Acidoi pepszin helyettesítésére. Gyenge emésztésnél igen ajánlható. Egy palack ára: 3 kor. 60 fillér.

Lehető a készítőnél:

1916

Rozsnyay Mátys gyógyszer-tárában Arad, Szabadság-tér.

Láb- és kézizzadás

biztosan és leggyorsabban elmúlik, a „Peppe“ folyadék és „Peppe“ hintőpor segítségével.

Szárit! . . . Szagtalanít!!

Peppe folyadék 100 ml. csomagolásban 1 kor. 20 fill.
Peppe hintőpor 1 kor. — 20 fill.

Legfájdalmasabb tyukszemétől

is három nap alatt mindenki megszabadul a Hajós-féle ANAGALLIN használata által. Kezelés igen egyszerű, nem piszkít, nem ragadós. A beszerzésnél vigyázzon kell az ANAGALLIN szóra. Aja használata a szitással 1 korona.

Gyöngyfehér fogakat

Doré fogpaszta

használatával. Most készült a szájfregget tisztító paszta, attól is igen kellemes. Az egy paszta-kezelésnek 60 fillér.

Fontos emberek kizárólagos készítője és egyedül nagy mennyiségben:

H A J O S Á R P Á D

gyógyszer-tár Arad, Andrássy-tér 22. sz. (Mecseki-utca szomszédságában.)

Özv. Szalkai Arminné
hímző és fehérnemű üzlete, elő-
nyomda Arad, Weitzer János-u. 13.
(Főpostával szemben.)

Női és férfi, gyermek kelengyék,
intézeti és kórházi fehérneműek,
legfinomabb anyagból, színes és
fehér hímzések, fehérnemű var-
rások olcsó árban készülnek. —
Uri leányok fehérnemű varrás,
hímzés és szabás tanítására fel-
vétetnek. 3418

Korona szappanpor!

Nem kell többé szappan! Nem
kell szóda! Nem kell lugkő, a
ruhát kiméli, vegyileg tisztít és
hőfehérre mos a Korona szappanpor.
A „Korona-szappanpor” vegy-
vizsgálatának eredménye:

Vélemény:

A „Korona-szappanporban” foglalt anya-
gok a fehérnemű anyagát nem rongcsolják,
arra nincsenek káros hatással.

Dr. Kura Rossó, s. k.
kir. törvényszéki bíró vegyész.
Budapesti m. kir. államrendőrségi
vegyész.

5643

Kapható az aradi főraktárban:

Fekete Jakabnál

Arad, Furray utca.

Pénzt, időt és ruhát kiméli!

1523—1916. tkvi. szám.

Arverési hirdetményi kivonat.

A világi kir. járásbíró, mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy a Kisbirtokosok Országos Földhitelintézete végrehajtónak Sztán Tódorné Pláv Zsófia végrehajtást szenvedő elleni 63 kor. 12 fillér tőkekövetelés s jár. iránti végrehajtási ügyében az árverést az aradi kir. törvényszék, illetve a világi kir. járásbíró területén levő Magyarád község h. tárában fekvő és a magyarádi 678. sz. tkvi A. I. 3., 5. és 6. sorsz. 2551, 3208. és 1636. hrsz. szántókra 3000 korona mint ezennel megállapított kikiáltási árban elrendelte és a fentebb megjelölt ingatlan az 1916. évi november hó 20. napjának délelőtt 9 órakor Magyarád község házában megtartandó nyilvános árverésen 3000 koronán alul eladatni nem fog.

Árverezni szándékozók tartoznak az ingatlan becsárának 10%-át bánatpénzül készpénzben, vagy az 1881. évi LX. törvény-cikk 42. §-ában jelzett arfolyammal számított és az 1881. évi november hó 1-én 8338. sz. a. kelt m. kir. igazságügyminiszteri rendelet 8. §-ában kijelölt óvadékképes értékpapirokban a kiküldött kezéhez

letenni vagy az 1886. évi LX. tc. 170. §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál történt előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni. Az árverési vevő tartozik nyomban a bánatpénzt a vételár 10 százalékáig kiegészíteni.

Világos, 1916. évi augusztus hó 10. napján.

Povoini, s. k.
kir. járásbíró.

5676

November hónapban való szállításra ajánlok 30—40 waggon egészséges, tűmött fejű

káposztát.

Szenes József

Lőkösfa-va (Krassó-Szörény m.)

Pedikrol

tetüpor

egyedül engedélyezett légepor. 1 ra
1 korona 20 fillér. Tábori csomagolás-
ban kapható mindenütt. Főraktár:
Budapest, Török József gyógyszer-tá-
rában, Király-utca 12. — Nagyvárad,
„Csillag-gyógytár.” 6925

Permetező- javítások,

Patent

kutszivattyuk,

Patent

borszivattyuk,

Patent

tüzifecskendők,

Patent

kályhacsövek,

a legnagyobb fűtőanyag megtaka-
ritással

Hönig Ottó

M. kir. szabadalmazott
szivattyu készítőnél

Arad, Rákóczi-utca 27.

24816—1916.

Hirdetmény.

A nagymélt. m. kir. Ministeriumnak az italokhoz kiszolgáltatható cukor mennyiségének és a kiszolgáltatás módjának szabályozása tárgyában kelt 3165—1916. M. E. sz. rendeletét a következőkben teszem közhírré:

1. §. Ételeknek, illetőleg italoknak kiszolgáltatására szolgáló üzletekben és üzemekben (fogadók, vendéglők, kávéházak, kávéházak, cukrászdák, szeszes italok kimérésére szolgáló helyiségek, egyetli jellegű és más étkezőhelyek) cukrot italok mellé csak a jelen rendelet 2. és 3. §-ában meghatározott módon és mennyiségben szabad kiszolgáltatni.

2. §. Az 1. §-ban megjelölt üzletekben és üzemekben cukrot az ott kiszolgáltató italokhoz csak az itallal együtt és az alább megjelölt adagolásban szabad kiszolgáltatni:

a) Egész adag italhoz kocka-kristály, vagy porcukrot 18 gramm súlyban, illetőleg kockacukorból 3 darab nagykockát, vagy 4 darab kiskockát. b) Egy eszébe vagy egy pohár italhoz kocka- vagy kristály vagy porcukrot 13 gramm súlyban, illetőleg kockacukorból 2 darab nagykockát, vagy 3 darab kiskockát. c) Kis eszésekben vagy kis pohárban kiszolgáltató italhoz kocka-, kristály- vagy porcukrot 9 gramm súlyban, illetőleg kockacukorból 1 darab nagy kockát vagy 2 darab kis kockát.

A kis kockacukor sulya jelen §. alkalmazásában nem lehet több egyenkint 4.4 grammnál, a nagykockákban kiszolgáltató cukor összsulya pedig nem lehet több az a) b), illetőleg c) pontban megjelölt összsúlymennyiségnél.

3. §. Az 1. §-ban megjelölt üzletekben és üzemekben tilos cukortartókat az asztalokon elhelyezni, továbbá cukrot a fogyasztók között oly célből körülhordani, abból az egyes személyek tetszésük szerint fogyasszanak.

Ez a rendelkezés ételek édesítésére szolgáló, s hűtőkben tartott porcukor kiszolgáltatását nem érinti.

4. §. A jelen rendelet szövegét az 1. §-ban megjelölt üzletek és üzemek helyiségeiben 1 példányban szembetűnő helyen ki kell függeszteni és azt állandóan olyan állapotban kell tartani, hogy világosan olvasható legyen.

5. §. Aki a jelen rendelet rendelkezéseit megszegi, vagy megszegésüknél bármily módon közreműködik, az, amennyiben cselekménye súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el, és két hónapig terjedhető elzárással és hatszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.
Greén, főkapitány.

1916. évi 4228. sz.

Termelt épület-, műszerfa- és fagyárt- mány eladása.

A pécskal, család, tótvárad és dorgosi erdőgazdálkodások kerületében termelt 109.51 m³ tölgy-, 40.52 m³ szil-, 78.38 m³ kőris-, 1.12 m³ nyár épület- és műszerfa, 71 darab lőcsfa, 6471 darab tölgy küllő, 181 akó cser donga és 287 % akó selejtes tölgy donga, 14 eladási csoportba felosztva zárt írásbeli ajánlatok útján nyilvános versenyfolyáson fog eladatni.

Ajánlatok 1916 évi december hó 4-én délután 2 óráig nyújtandók be a lippai m. kir. főerdőhivatalnál, ahol azok a következő napon délelőtt 9 órakor nyilvánosan bontatnak fel.

A részletek csoportosítását, valamint a kikiáltási árakat feltűntető kimutatás, árverési és szerződési feltételek, ajánlati úriap és boríték a lippai m. kir. főerdőhivatalnál szerezhetők be.

Lippa, 1916. évi október hó.

5673

M. kir. főerdőhivatal.

Intelligens leány,

aki a gyógyszerészettel foglalkozni akar, a román nyelvet is érti, helyben szüleinél lakhatik, tanuló leány-
nak felvétetik. Előnyben részesül az, aki németül is tud. Hajós
Árpád, gyógyszer-tárában Arad, Andrásy-tér 22. szám.

Legfájdalmasabb tyukszemétől

is 3 nap alatt
mindenki
megszabadul
a Hajós-féle ANAGALLIN használata által. — Kezelése igen egyszerű, nem piszkít, nem ragadós. A beszerzésnél vigyázzni kell az ANAGALLIN szóra.
Ara használati utasítással együtt 1 korona.

Poeshák

kiirtására a legsikeresebben és teljesen csak a „Phenol-
sav”-val eszközölhető. A butorokat nem rontja, még a
potét is kiirtja. Ara 1 üvegnek 1 korona.

Legjobb fekete hajfestő

a „Melogen”. Egy pár
perc alatt bármely haját,
vagy bajuszt a legszebb
Állandó fekete színre lehet festeni anélkül, hogy 3 színt le lehetne mosni.
Ara 2 korona 40 fillér.

A fenti szerek kap-
hatók a készítőnél **Hajós Árpád** gyógyszer-
tárában

ARAD, Andrásy-tér 22. sz.

Alapított 1836. évben az Aradmegyei Közkórház számára.

Használt ólom

megvételre kerestetik.

Apró hirdetések.

Házasság.

Férjhez adnám

keresztény, szép, művelt, zeneértő, házas, közepes termetű, 22 éves barna nővéremet, egyelőre 10 00 korona készpénz és az adar keletgyevei, vasúti állomásfőnökhöz, birtokos, bérlet, jéző, vagy önálló gyógyszerészhez. Szerencsés házasság" jelige alatti levelet a kiadóhivatal továbbít. 5560

Levelezés.

"Kund um die Liebe."

Bei Redaktion erliegt ein Brief. Bitte abholen. J. H. 5696

"Saphénak"

levele van, kérem átvenni. 5677

Édes I—m.

Vártalak mint Istenhívó az Isten. Kiszáradt ajakkal helyetted soraidat csókolhattam, csak aztán hazatérve. Még várok pár hónapot, aztán enyémnek kell lenned. Szírmokat égető forró lehelleted hiányzik boldogságomhoz. —r. 5674

Oktatás.

Keresk. szakképzés

könyvtel, levelezés, számtan, gyorsírás, gépirás 4 havi magántanfolyam v. 10-könyvelő vezetése alatt Díjtalan állás-közvetítés. Beltraktások november 5-ig Lázár Vilmo-utca 2. 5698

Ellátás.

Urcsalád

intelligens fiatal embert ebédkosztra elvállal 70 koronáért. Bővebbet a kiadóhivatalban. 4009

Alkalmazást nyer.

gy. rmehtelen hámpár,

vagy magános asszony, házmesternek felvétetik. Batthyány u. 25., I. em 5681

Egy jóerköte ő

14 éves fiú, fizetéssel és ellátással, azonnal felvétetik. Beregi Kálmánál. Háltér 6. 5682

Ügyes, megbízható

szobaleány uricsaládnál azonnal felvétetik. Cim a kiadóhivatalban. 5695

Pőzönő.

ki már kórházban alkalmazva volt, felvétetik. Epidemie-sptal, honvédelmi zárlaktanya. 5691

Szerény igényű

német kisasszony azonnal felvétetik Thököly-tér 5/a., I. em. 5645

Alkalmazást keres.

Kati 5—7 óráig

állást keres gyakorlott gépirónő. Megkereséseket "Szoralmak" jeligére kiadóba kérek. 5671

Kereskedelmi

tanfolyamot végzett, irodai teendőknél teljesen jártas leány, ki nemetül beszél, állást keres. Cim a kiadóhivatalban. 5689

Raktárnoki

vagy ehhez hasonló állást keresek helyben vagy vidéken. Cim a kiadóhivatalban. 5691

Urcsalád

a délutáni órákra állást keres. Cim a kiadóhivatalban. 5694

Könyvelőnő,

levelezéssel, gépirással, önálló munkacso, huzamosabb gyakorlattal, mielőbbre állást keres. Cim a kiadóhivatalban. 5689

Irodai-tal,

penztárnoki, raktárnoki vagy más bizalmi állást keres hadmentes, nő, óvadésképes egyén, megfelelő gyakorlat és kiünő bizonyítványokkal. Cim a kiadóhivatalban. 5682

Lakást keres.

Modern utlakás kerestetik

négy szobával, előszobával és megfelelő mellékhelyiségekkel. Bővebbet a kiadóhivatalban. 5687

Kiadó lakás.

Csinosan bútoros

utcai szoba villanyvilágítással, fürdőszoba használatával, azonnal kiadó. Bővebbet Wesseliényi-u. 15., I. em. 5679

Eleg csak bútorozott

2 szobás lakás, azonnal kiadó. Cim a kiadóhivatalban. 5678

Két 2 szobás utcai lakás

modernül felszerelve, azonnalra, ugyanott pinchehelyiség kiadó. Hasszinger u. 5. 3116

Egy csinosan bútorozott szoba, esetleg konyhahasználattal, azonnalra kiadó. Cim a kiadóhivatalban. 5522

Vétel és eladás.

Valódi szép perzszakabát

eladó. Cim a kiadóhivatalban. 5688

Üres tákak

megvételre kerestetnek. Andrányi pezsgőgyár, Arad. 5467

Két

használt, jókarban levő federes kocsi, egyik vaszontelével, másikkra tető alkalmazható, eladó. Megtekinthetők Kovács Ferenc kocsijárában, Kossuth-u. 2. 5672

Üzleti berendezések.

Állványok, pultok, márványasztalok, székek, jégsezkrény, linoleum szőnyeg stb. eladók. Karolina-u. 8. 5690

Herdő

5 darab 35 hektoliteres, továbbá nagy borsajtó és egyéb szüretelő eszközök eladók Reley Béla gyógyszerésznel, Békéscsabán. 5684

Tábori dobozok.

leveles-lapok, levelek és papírruk nagyban és kicsinyben jutányos áron kaphatók Pichler Sándor papírkereskedésében és könyvnyomdájában Arad, Szabadság tér 1. Telefon 308. 601

Üzletek.

Egy jóforgalmu

vendéglő elszámolásra átadó, esetleg alberletbe adó. Cim a kiadóhivatalban. 5692

Különféle.

Elvesztett

egy vékony arany karkötő ametiszt kővel tegnap 11—12 óra között a Boros Béni téren. Megtaláló illő jutalomban részesül. Cim a kiadóhivatalban. 5688

Kerestetik

azonnalra egy nagy raktárhelyiség, esetleg külön udvarban. Ajánlatok a kiadóhivatalba kerestetnek. 5697

Összes Irógépek

felszereléssel raktára és javító-műhelye Szabadság-utca 3. Telefon 11—11. Irógépek-üzlet. 4701

Az Anusai

aranyár-kupokat mindenben pótolják a Haemorhoidál-kupok, azonos összetételűk loytán hatásuk is teljesen azonos, ára 3 korona. Főides gyógyszerár, Heha gyógyszerár Arad. 12

Weitzer János gép-, waggongyár és vasöntőde részvénytársaság Aradon.

Meghívás

A WEITZER JÁNOS GÉP-, WAGGONGYÁR ÉS VASÖNTŐDE
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG ARADON

XXIV. rendes közgyűlésére,

mely Aradon, az Aradi és csanádi egyesült vasutak üléstermében,
1916. évi november hó 19-én délelőtt 10 órakor fog megtartatni.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság jelentése az elmúlt üzleti év eredményéről, továbbá a zárszámadások és mérleg előterjesztése, a felügyelő-bizottság jelentése és ezekkel kapcsolatban a mérleg megállapítása, a tiszta nyereség hovatartozása, valamint az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére adandó felmentvény feletti határozathozatal.
2. A felügyelő-bizottság tagjainak választása az alapszabályok 29. §-a értelmében.
3. A felügyelő-bizottság jutalomdíjának megállapítása. (Alapszabályok 31. §-a)
4. Az alapszabályok 21. §-a értelmében esetleg előterjesztendő indítványok feletti határozathozatal.

Jegyzet. Az alapszabályok 14. §-a értelmében a részvények vagy az ezekről nyilvános hitelintézetek által kiállított letétjegyek legalább nyolc nappal a közgyűlés előtt a következő helyeken letéteményezendők, és pedig:

Aradon: az Arad-Csanádi Gazda-ági Takarékpénztárnál,

Budapesten: az Első Magyar Iparbanknál (V., Nádor-utca 12.),

Wien-ben Schoeller & Co. bankháznál (I., Wippretmarkt 10.) és a K. k. priv. allgemeine Verkehrsbank-nál (I., Wipplingerstrasse 28.) 5586

Az igazgatóság.